

**”RAKASTAN NIITÄ KUIN OMIANI”
OMAHOITAJUUSMENETELMÄ
LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKENA
PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÄN NÄKÖKULMASTA**

Pia Okkonen

”RAKASTAN NIITÄ KUIN OMIANI”
OMAHOITAJUUSMENETELMÄ
LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKENA
PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÄN NÄKÖKULMASTA

Pia Okkonen

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Okkonen, Pia. ”Rakastan niitä kuin omiani”. Omahoitajuusmenetelmä lapsen kasvun ja kehityksen tukena päiväkodin työntekijän näkökulmasta. Helsinki, kevät 2013, 58 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää omahoitajuusmenetelmän merkitystä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta päivähoidossa sekä tuoda esiin menetelmän etuja ja haasteita. Tutkimus on laadullinen ja tutkittavia asioita lähestyttiin työntekijän näkökulmasta. Aineisto kerättiin teemahaastattelemalla Helsingin ja Espoon kunnallisissa päiväkodeissa viittä päiväkodin työntekijää, joilla oli kokemusta omahoitajuusmenetelmästä sekä ilman omahoitajuusmenetelmää toimivasta ryhmästä. Analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Tulosten mukaan omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa lapsen luottamuksellisen, läheisen ja turvallisen suhteen omahoitajaan. Työntekijät kokivat, että menetelmä mahdollistaa myös lasten erilaisten taitojen ja tarpeiden huomioimisen, koska menetelmää toteutavissa ryhmissä on enemmän aikaa ja mahdollisuuksia havainnointiin. Menetelmä tukee työntekijöiden mielestä hyvin muun muassa temperamentiltaan ujoja tai sosiaalis-emotionaalisia ongelmia omaavia lapsia. Vastauksissa korostuivat ajan merkitys, havainnointi ja työntekijöiden kokemus siitä, että heillä on enemmän mahdollisuuksia lasta tukevien tilanteiden järjestämiseen. Työntekijät kokivat lisäksi, että omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä lapsella on enemmän aikaa leikkiä, myös aikuisen tukemana, ja että menetelmä lisää lasten sitoutuneisuutta leikkiin ja muuhun toimintaan. Sitoutuneisuutta lisäsivät työntekijöiden mukaan omahoitajan läsnäolo ja lapsen luottamus omahoitajaan ja näin syntyvä turvallisuudentunne. Työntekijöiden mielestä suhde vanhempiin muodostuu omahoitajuusmenetelmässä luottamukselliseksi, mikä edistää lapsen turvallisen kiintymyssuhteen syntymistä omahoitajaan.

Omahoitajuusmenetelmän edut näkyvät pitkälti jo lapsen kasvun ja kehityksen tukeen liittyvissä vastauksissa. Työntekijät korostivat omahoitajuusmenetelmän etuna lapsen turvallisen kiintymyssuhteen muodostumista omahoitajaan. Menetelmän koettiin lisäävän omaa ammatillista tietoa, taitoa sekä jaksamista. Omahoitajuusmenetelmän toteuttamisen suurimpina haasteina pidettiin työntekijöiden vaihtuvuutta, sijaisten puutetta ja suuria ryhmäkokoja. Työntekijöiden mukaan menetelmä asettaa haasteen omahoitajalle etenkin sitoutumisen suhteen, ja menetelmän onnistunut toteuttaminen vaatii työntekijöiltä kykyä yhteistyöhön. Kaikki työntekijät kokivat, että menetelmän pitäisi olla yleisemmin käytössä etenkin pienillä lapsilla. Lisäksi jokaisen työntekijän vastaukset puolisivat omahoitajuusmenetelmällä toimivaa ryhmää verrattuna ryhmään, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetelmää

Asiasanat: päivähoido, omahoitajuusmenetelmä, kiintymyssuhdeteoria, kontekstuaalisen kasvun malli, pysyvät pienryhmät, kasvatuskumppanuus, laadullinen tutkimus

ABSTRACT

Okkonen, Pia. "I love them like my own". The effect of the personal nursing method in supporting a child's growth and development as seen from daycare employees' perspective. Spring 2013, 58 p., one appendix.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to investigate the meaning of the personal nursing method for children's growth and development in daycare as well as to shed light on the advantages of the method and on the challenges its application faces. This is a qualitative study. The object of the study is approached from the employees' perspective. The material was collected by interviewing five nursery daycare employees in Helsinki and Espoo.

The results of this study suggest that the personal nursing method creates favourable circumstances for a child to form a trusting, close and safe relationship with the personal nurse. In the interviewees' opinion, the method allows to take into account children's different skills and needs because it provides more opportunities and time for observation. According to the interviewees, the method supports well children with initial withdrawal temperament or with social and emotional difficulties. The interviewees stressed the importance of time and observation, and that they have more possibilities to arrange situations that support the children in permanent small groups with personal nurses. The interviewees also pointed out that in their experience, children have more time to play, independently or supported by an adult, and that the children seem more committed to playing in groups that apply the personal nursing method than in ordinary daycare groups. The interviewees felt also that the relationship between parents and nurses becomes more trusting when the personal nursing method is used.

The interviewees underlined the development of a safe relationship with the nurses as an important advantage of the method. The interviewees also experienced that the method allows them to increase their knowledge and skills as caregivers and helps them to endure stress better. Frequent staff changes, lack of substitutes and large group sizes were regarded by the interviewees as the biggest obstacles to applying the method more widely. The interviewees observed that the method forces caregivers to face the challenge of commitment and that the successful application of the method requires that caregivers are able to cooperate. All interviewees thought that the method should be more widely used especially with small children. In addition, they all preferred working with a group of children with which the personal nursing method is applied against a group that did not use the method.

Key words: daycare, personal nursing method, attachment theory, model of contextual growth, permanent small groups, educational partnership, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KIINTYMYSSUHDETEORIA	8
2.1 Turvallinen ja turvaton kiintymyssuhde.....	8
2.2 Sisäiset työskentelymallit.....	9
2.3 Toissijainen kiintymyssuhde päiväkodissa	10
3 OMAHOITAJUUSMENETELMÄ	12
3.1 Omahoitajuus	12
3.2 Pysyvät pienryhmät.....	14
3.3 Kasvatuskumppanuus.....	16
3.4 Kontekstuaalisen kasvun malli.....	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	21
4.2 Tutkimusote.....	21
4.3 Aineiston keruu	22
4.4 Aineiston analyysi ja tulosten esittäminen.....	24
5 OMAHOITAJUUSMENETELMÄ LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKENA	26
5.1 Lapsen suhde omahoitajaan	26
5.2 Turvallisuuden tunne.....	27
5.3 Lapsen kasvun ja kehityksen tuki	28
5.4 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	31
6 OMAHOITAJUUSMENETELMÄN EDUT JA HAASTEET.....	34
6.1 Menetelmät edut.....	34
6.2 Menetelmän haasteet.....	35
7 POHDINTA	39
7.1 Tutkimuksen eettisyys.....	39
7.2 Tutkimuksen luotettavuus	40
7.3 Tulosten tarkastelu	41

7.4 Johtopäätökset	45
7.5 Jatkotutkimusaiheita.....	48
7.6 Tutkimusprosessin tarkastelu	49
7.7 Ammatillinen kasvu	50
LÄHTEET	52
LIITE: TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYSRUNKO	56

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkastelun kohteena on toimintamalli, jossa omahoitajuus, pysyvät pienryhmät ja kasvatuskumppanuus liittyvät kiinteästi yhteen, jolloin puhutaan omahoitajuusmenetelmästä. Omahoitajuusmenetelmässä on pyrkimyksenä tukea lapsen kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti, huomioimalla lapsen läheisen ja turvallisen ihmissuhteen sekä pienryhmän mahdollistaman rauhallisen kasvuympäristön tarve. Menetelmässä korostuu myös yhteistyö vanhempien kanssa. (Salminen & Tynnininen 2011.)

Opinnäytetyöni aiheen valintaan vaikutti työkokemukseni omahoitajuudesta. Työskentelin ennen opintojen aloittamista vuoden ajan omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä ja innostuin menetelmästä. Aihe kiinnostaa ja inspiroi minua, ja olen mielenkiinnolla perehtynyt aihetta käsitteleviin tutkimuksiin ja muuhun kirjallisuuteen. Opinnäytetyöprosessi on siten tukenut ammatillista kasvuani, sillä tietämykseni lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä kasvatukseen liittyvistä asioista on lisääntynyt. Tavoitteenani on, että voin tulevaisuudessa työskennellessäni lastentarhanopettajana hyödyntää tämän tutkimusprosessin aikana oppimiani asioita.

Kokemukseni perusteella johdonmukainen omahoitajuusmenetelmän toteuttaminen on vähäistä ainakin Helsingin kunnallisessa päivähoitossa. Monissa päiväkodeissa lapselle on nimetty omahoitaja, mutta käytännössä se usein pitää sisällään ainoastaan varhaiskasvatuskeskustelun vanhemman kanssa. Pienryhmätoiminta taas monesti käsittää pienryhmiin jakautumisen vain esimerkiksi askartelun tai leikin yhteydessä, jolloin harvoin on kysymys pysyvistä pienryhmistä. Systemaattisesti toteutettu omahoitajuusmenetelmä, jossa omahoitaja koko päivän ajan toimii oman pysyvän pienryhmänsä kanssa, on harvinaista. Tutkimukseni tavoitteena on lisätä varhaiskasvattajien tietämystä omahoitajuusmenetelmästä selvittämällä, millä tavalla menetelmä tukee lapsen kasvua ja kehitystä päivähoitossa työntekijän näkökulmasta. Tarkoitukseni oli myös selvittää työntekijöiden käsityksiä menetelmän eduista.

Aiheeni on tärkeä ja ajankohtainen myös siksi, että tänä päivänä päiväkotien suuret ryhmäkoot, täyttö- ja käyttöasteet, työntekijöiden vaihtuvuus, sijaisten puuttuminen ja epäpätevien työntekijöiden lisääntyvä palkkaaminen puhuttavat päivähoitossa työsken-

televiä ihmisiä. Nämä ovat myös tekijöitä, jotka vaikuttavat omahoitajuusmenetelmän toteuttamiseen ja siten lapsen kasvuun ja kehitykseen. Halusin siksi opinnäytetyössäni kartoittaa lisäksi ne haasteet, joita menetelmää toteutettaessa joudutaan kohtaamaan.

Opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä kuvaan aluksi kiintymyssuhdeteorian pääperiaatteita, sillä omahoitajuusmenetelmä rakentuu niiden pohjalle. Tämän jälkeen käyn käsitelmäärityksen avulla läpi omahoitajuusmenetelmään kuuluvat käsitteet omahoitajuus, pysyvät pienryhmät ja kasvatuskumppanuus sekä kontekstuaalisen kasvun mallin, jonka pohjalle omahoitajuusmenetelmä myös perustuu. Seuraavaksi käyn läpi tutkimuksen toteutuksen ja esittelen tulokset. Lopuksi pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä tuloksia, jatkotutkimusaiheita, opinnäytetyöprosessia ja ammatillista kasvuani.

2 KIINTYMYSSUHDETEORIA

Kiintymyssuhdeteorian avulla pyritään ymmärtämään, miten varhaiset ihmissuhteet vaikuttavat yksilön kokemus- ja tunnemaailmaan ja tapaan olla yhteydessä muihin ihmisiin. Merkittävää on kiintymyssuhteen laatu suhteessa läheiseen ihmiseen, yleensä äitiin. (Sinkkonen & Kalland 2001, 7–8.) Lapsi muodostaa ensisijaisen kiintymyssuhteen äitiin, ja toissijainen kiintymyssuhde lapsella muodostuu muun muassa isään, sisaruksiin ja varhaiskasvattajiin (Rusanen 2011, 317).

Pieni lapsi pyrkii kiintymiskäyttäytymisen, esimerkiksi itkun, jokeltelun, seuraamisen ja katsekontaktin avulla tavoittelemaan äitinsä läheisyyttä, etenkin vaaran uhatessa tai äidin poistuessa lapsen näköpiiristä. Kiintymiskäyttäytyminen kytkeytyy pois päältä, kun lapsi pääsee uudelleen äitinsä läheisyyteen. (Bowlby 1969, 180–182, 252.) Lapsen tapa kiinnittyä äitiin riippuu näin ollen lapsen mahdollisuuksista käyttää äitiä turvallisena pesänä, jolloin kiintymyssuhteen muodostumiseen vaikuttavat äidin sensitiivisyys, lämpö ja toimintatapa suhteessa lapseen. Kiintymyssuhde voi olla turvallinen tai turvaton; lapsen kannalta on olennaista, voiko hän turvautua äitiinsä hädän hetkellä ja saada tältä lohtua ja turvaa. (Hautamäki 2000, 6.) Ensisijainen kiintymyssuhde vaikuttaa myös siihen, miten lapsi kykenee rakentamaan toissijaisia kiintymyssuhteita esimerkiksi päiväkodin varhaiskasvattajiin. Tämä johtuu siitä, että lapsi muodostaa aiempien kokemustensa perusteella sisäisiä työskentelymalleja, joiden avulla hän kohtaa uusia ihmisiä ja tilanteita. (Rusanen 2011, 54.)

2.1 Turvallinen ja turvaton kiintymyssuhde

Ainsworthin mukaan on kolme kiintymyssuhdetapaa, joilla lapsi pyrkii olemaan yhteydessä vanhempansa ja sopeutua vallitseviin oloihin. Näitä ovat turvallinen, turvatonvälttelevä ja turvaton-ristiriitainen kiintymyssuhde. Lapselle muodostuu äitiin luottavainen ja turvallinen kiintymyssuhde, jos äiti vastaa johdonmukaisesti, nopeasti ja sensitiivisesti lapsensa tarpeisiin ja tunteisiin. Lapsi uskaltaa tutkia maailmaa, sillä hän voi luottaa äitinsä antamaan turvaan ja läheisyyteen. Turvallisesti kiintynyt lapsi ilmaisee tunteensa avoimesti ja luottaa, että äiti vastaa niihin asianmukaisesti. (Hautamäki 2000,

13–14.) Turvallisen kiintymyssuhteen on todettu olevan myös yhteydessä lapsen kykyyn säädellä tunteitaan ja toimintaansa, muistitoimintoihin, oppimiseen, eläytymiskykyyn ja leikkimiskykyyn niin yksin kuin ryhmässäkin (Kanninen & Sigfrids 2012, 32).

Turvattomasti kiintynyt välttelevä lapsi on oppinut, että äiti suhtautuu etäisesti hänen emotionaalisiin tarpeisiinsa. Äidin suhtautuminen lapseen on epäsensitiivistä, jolloin lapsen on kehitettävä muita keinoja saadakseen riittävän määrän läheisyyttä. Lapsi välttää pelon, lohdun tai kiukun ilmaisua, sillä hän on havainnut, että äiti reagoi näihin tunneilmaisuihin kielteisesti. Välttelevästi kiintynyt lapsi ei esimerkiksi ilmaise ikäväänsä äitiään kohtaan eron jälkeen, vaan yrittää kiinnittää huomionsa muihin asioihin. (Hautamäki 2011, 35.) Samanaikaisesti lapsi voi kuitenkin olla sisäisesti kiihtynyt ja kokea turvattomuutta (Kanninen & Sigfrids 2012, 33).

Turvaton ristiriitainen kiinnittyminen kehittyy, jos lapsi ei voi ennakoida vanhemman toimintaa. Äiti toimii silloin epäsensitiivisesti ja epäjohdonmukaisesti suhteessa lapsensa tarpeisiin ja tunneilmaisuihin. Suhteessa toimitaan tällöin vanhemman tunneilahteluiden pohjalta, ei lapsen tarpeista käsin. Tämän seurauksena lapselle kehittyy ambivalentti tapa ilmaista tunteitaan ja hänen on vaikea kehittää toimintaansa ohjaavia kiintymyssuhdetyömalleja. (Hautamäki 2011, 35.) Ristiriitaisesti kiinnittyneen lapsen on myös haasteellista rauhoittua leikkiin, sillä hänen kiintymyssysteeminsä on jatkuvasti aktivoitunut (Kanninen & Sigfrids 2012, 34).

2.2 Sisäiset työskentelymallit

Bowlbyn mukaan lapsi kehittää ensimmäisen elinvuotensa aikana sisäisiä työskentelymalleja, joiden avulla hän on suhteessa muihin ihmisiin. Lapsen ja äidin välinen suhde, sen sisältämät tunneilmaukset ja äidin käyttäytyminen suhteessa lapsen tarpeisiin ja tunteisiin, muodostavat lapsen sisäiset työskentelymallit. Näiden mallien avulla lapsi pyrkii ennakoimaan tulevaa ja oman toimintansa seurauksia. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 127.) Suhteen avulla lapsi siis rakentaa kokemusta itsestään suhteessa merkitsevään toiseen ihmiseen (Hautamäki 2000, 8). Tämä on ongelmatonta, jos lapsen suhde äitiin on ennakoitava ja turvallinen. Lapsen ja äidin suhteen pitäessä sisällään paljon kielteisiä kokemuksia joutuu lapsi sopeuttamaan omaa käyttäytymistään saadakseen äidiltään

läheisyyttä ja turvaa. Pystyäkseen olemaan äitinsä läheisyydessä lapsi joutuu poistamaan työskentelymalleistaan ne äitinsä kanssa syntyneet kokemukset, jotka aiheuttavat liian paljon tuskaa. Tämä johtaa ongelmiin sosiaalisissa suhteissa, sillä lapsen sisäinen malli ei vastaa enää todellisuutta. (Broberg ym. 2005, 128.)

Sisäisten työskentelymallien merkitys tulee ilmi esimerkiksi silloin, kun lapsi aloittaa päiväkodin. Lapsi joutuu silloin käyttämään uusissa sosiaalisissa suhteissa niitä malleja, jotka ovat muodostuneet suhteessa omiin vanhempiin, eli lapsi suhtautuu uusiin ihmisiin aiempien kokemusten perusteella. Turvalliset sisäiset työskentelymallit johtavat myönteiseen kanssakäymiseen muiden ihmisten kanssa. Turvattomat sisäiset työskentelymallit taas aiheuttavat usein ongelmia sosiaalisissa suhteissa. (Broberg ym. 2005, 128; Rusanen 2011, 202.)

2.3 Toissijainen kiintymyssuhde päiväkodissa

Lapsi tarvitsee päiväkodissa turvallisen toissijaisen kiintymyssuhteen, jonka avulla hän selviää erosta vanhemmistaan. Turvallinen kiintymyssuhde päiväkodissa on tärkeä kaikille lapsille, mutta sen merkitys korostuu etenkin päivähoidon aloitusvaiheessa ja alle kolmevuotiailla, sillä mielikuvan ylläpitäminen äidistä koko pitkän päivän ajan ei vielä onnistu. Jos lapselle ei päiväkodissa muodostu turvallista toissijaista kiintymyssuhdetta, saattaa hän esimerkiksi takertua hoitajaan. Tällöin lapsi ei uskalla tutkia ympäristöä itsenäisesti tai hän ei osallistu leikkeihin. (Laitinen 2004, 17.) Päivähoidon kannalta on merkityksellistä, että turvallisesti vanhempiinsa kiintyneiden lasten on turvattomasti kiintyneitä lapsia helpompi kiintyä varhaiskasvattajiin (Rusanen 2011, 315).

Päiväkodissa lapsi valitsee kiintymyskäyttäytymisen aktivoimissa tilanteissa sen aikuisen, jonka hän kokee luotettavimmaksi. Päiväkodin varhaiskasvattajan on myös oltava taitava tulkitsemaan lasta ja hänen on reagoitava lapsen emotionaalisiin tarpeisiin sensitiivisesti. Hoidon alussa, kun lapsi vielä ikävöi äitiään, hän ei välttämättä hyväksy uutta hoitajaa lähelleen. Tällöin on tärkeää, että varhaiskasvattaja on kuitenkin fyysisesti ja emotionaalisesti lapsen lähellä. Läsnäolollaan hoitaja viestittää lapselle olevansa hänen turvanaan hädän hetkellä ja silloin, kun lapsi itse on häneen valmis luottamaan. (Rusanen 2011, 93–95, 202.)

Hyvän toissijaisen kiintymyssuhteen luominen vaatii suhteen edetessä aikuiselta aloitteiden tekemistä. Pelkkä läsnäolo ei riitä, vaan aikuisen tulisi tarkkailla lapsen viireystilaa ja ajoittaa toimintansa sensitiivisesti ja responsiivisesti. Molemminpuolista iloa tuottavassa vuorovaikutuksessa on aikuisen vastuulla toimia herkästi lapsen tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. (Rusanen 2011, 199.)

Päiväkodissa pysyvät pienryhmät ja omahoitajuus ovat lapsen kannalta suotuisia tekijöitä turvallisen toissijaisen kiintymyssuhteen kehittymisessä (Rusanen 2011, 20, 200). Turvallisen kiintymyssuhteen muodostuminen edellyttää riittävää vuorovaikutusta lapsen ja varhaiskasvattajan välillä. Kengu-Ru-projektin omahoitajuusinterventiossa vuonna 2002–2003 havaittiin, että työmenetelmä lisää vuorovaikutusta lapsen ja varhaiskasvattajan välillä. (Laitinen 2004, 18.) Saman intervention aikana havaittiin myös, että 70 prosenttia lapsista oli solminut kiintymyssuhteen varhaiskasvattajaansa puolella vuodessa, kun verrokkipäiväkodeissa kiintymyssuhde hoitajaan heikkeni (Laitinen 2004, 18).

Tutkimuksessa, jossa selvitettiin lapsen yksilöllisen temperamentin ja hoitajakiintymyksen välistä yhteyttä lapsen hyvinvointiin ja toimintaan päiväkodeissa, joissa toteutettiin omahoitajuusmenetelmää, tuli ilmi, että temperamentti on yhteydessä ensisijaisten kiintymyssuhteiden lisäksi myös toissijaisten kiintymyssuhteiden laatuun päiväkodissa. Tulokset osoittivat, että kielteiseen emotionaalisuuteen liittyvä pelokkuus oli yhteydessä turvattomaan hoitajakiintymykseen päiväkodissa. Turvalliseen hoitajakiintymykseen olivat yhteydessä positiiviseen emotionaalisuuteen liittyvät myönteiset ennakkoodotukset ja toiveet tulevien tapahtumien suhteen. Tutkimustulokset osoittavat, että olisi tärkeää huomioida lasten temperamenttieroit jo hoidon aloitusvaiheessa ja tukea erityisesti temperamenttiltaan pelokkaampien lasten sopeutumista ja hyvinvointia päiväkodissa. (Vartiainen 2004, 28–33.)

3 OMAHOITAJUUSMENETELMÄ

Omahoitajuusmenetelmään kuuluvat pysyvät pienryhmät, joilla on omahoitaja, sekä kasvatuskumppanuus omahoidettavien lasten vanhempien kanssa. Menetelmä perustuu John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriaan sekä Urie Bronfenbrennerin ekologiseen teoriaan pohjautuvaan kontekstuaalisen kasvun malliin (Salminen & Tynninen 2011, 12–13.) Omahoitajuusmenetelmän ytimessä on kiintymyssuhdeteoriaan perustuva ajatus, että lapsen ja hoitajan välille syntyvä kiintymyssuhde suojaa lasta ja edesauttaa hänen kasvuaan ja kehitystään (Kalland 2011, 160). Kontekstuaalisen kasvun malli liittyy läheisesti kasvatuskumppanuuteen ja se mahdollistaa lapsen kasvun ja kehityksen tarkastelun myös laajemmasta kontekstista, huomioimalla kaikki lapsen elämänpiirissä vaikuttavat ihmiset ja muut tekijät (Hujala ym. 1999, 14–21).

3.1 Omahoitajuus

Omahoitajuus on työmenetelmä, jossa lapsella on omahoitaja, joka on lapsen tukena päiväkodissa lapsen iän ja tarpeen mukaan kaikissa perushoitotilanteissa, kuten myös muissa tilanteissa, esimerkiksi askartelu- ja liikuntahetkissä. Tämänkaltaisen tiivis suhde mahdollistaa sen, että lapsi rohkenee vähitellen tutustua oman pienryhmänsä muihin lapsiin ja edelleen muodostaa suhteita koko ryhmän lapsiin. Omahoitaja luo myös lapsen vanhempiin läheisen suhteen. Omahoitajuuden tavoitteena on lisätä lapsen turvallisuuden tunnetta ja mahdollistaa toimiva kasvatuskumppanuus hoitajan ja vanhempien välille. (Salminen & Tynninen 2011, 12–13.)

Omahoitajuuden merkitys korostuu pienen lapsen kohdalla ja hoitosuhteen alussa. Pieni lapsi tarvitsee hoitajan, johon hän voi kiintyä, ja hoitajan tulee olla lasta kohtaan hellä ja empaattinen. (Kanninen & Sigfrids 2012, 65; Kalland 2011, 170.) Päivähoidon aloitusvaiheessa omahoitajan tehtävänä on auttaa lasta käsittelemään ikävän, surun ja kiukun tunteita, jotka heräävät lapsessa hänen joutuessaan olemaan erossa vanhemmistaan. Hoidon alussa painottuu lisäksi hoitajan tehtävä lapsen ja vanhemman kiintymyssuhteen ylläpitäjänä, ja on tärkeää, että niin lapsi kuin hänen vanhempansakin saavat riittävästi aikaa tutustumiseen ja että vanhemmat tulevat kuulluksi. (Salminen & Tynninen 2011,

42; Lund ym. 2006, 247.) Tämä mahdollistuu omahoitajuusmenetelmään kuuluvassa harjoitteluvaiheessa, jolloin lapsi tutustuu yhdessä vanhempansa ja omahoitajan kanssa päiväkotiin. Harjoitteluvaiheen aikana työntekijä voi myös oppia ymmärtämään lapsen ja hänen vanhempansa suhteen erityislaatua. (Lund ym. 2006, 247.)

Omahoitajuuden merkitys korostuu lisäksi niiden lasten kohdalla, joilla on tuen tarvetta, esimerkiksi sosiaalis-emotionaalisia ongelmia tai vaikea temperamentti (Tuliharju 2004, 38; Kanninen & Sigfrids 2012, 41–43). Sosiaalis-emotionaalisia ongelmia omaavalla lapsella voi olla vaikeuksia muun muassa omien tunteiden kontrolloimisessa sekä kyvyssä ottaa vastaan toimintaansa koskevia rajoituksia (Pihlaja 2004, 220–222). Vaikea temperamentti ilmenee siten, että lapsi on helposti ärtyvä ja voimakkaasti reagoiva, jolloin levoton ja stressaava kasvuympäristö voi heikentää hänen kehitys- ja oppimisedellytyksiään (Keltikangas-Järvinen 2008, 157–160). Näitä ongelmia ja ominaispiirteitä omaavat lapset hyötyvät omahoitajan läsnäolosta sekä tuesta, rajoista ja kannustuksesta päiväkodin arjessa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa ja eri toimintojen yhteydessä (Kanninen & Sigfrids 2012, 42). Samoin ujon ja aran lapsen saadessa hyväksyntää ja rohkaisua osakseen voi hänestä kehittyä ulospäin suuntautunut (Siren-Tiusanen 2001, 21). Myös tutkimuksessa on todettu turvallisen suhteen omahoitajaan auttavan lasta sisäisen turvallisuuden, hallinnan ja säätelyn oppimisessa. Tutkimuksen mukaan lapsen on turvallisen toissijaisen kiintymyssuhteen avulla mahdollista oppia ymmärtämään, sietämään ja käsittelemään tunteitaan ja sitä kautta hallitsemaan käytöstään. Itsesäätelyn kehittyessä tuen avulla, lapsi voi vähitellen oppia sisäistämään rajoja oman mielensä ja toimintansa hallinnaksi. (Tuliharju 2004, 39.)

Omahoitajuudessa lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen ja toiminnan suunnittelu perustuvat lapsen leikkien ja muiden toimintojen havainnointiin arjen eri tilanteissa. Havainnoinnin lähtökohtana on varhaiskasvattajan pyrkimys oppia ymmärtämään lasta. Työmenetelmä mahdollistaa siten lapsen yksilöllisen tukemisen ja toiminnan suunnittelun lapsesta käsin, sillä omahoitaja oppii havainnoidessaan vähitellen tuntemaan lapsen temperamentin, taidot ja kiinnostuksen kohteet. (Kanninen & Sigfrids 2012, 142, 165; Koivunen 2009, 24–25.) Omahoitajan lapsituntemuksen lisääntyessä havainnoinnin ansiosta hän voi esimerkiksi rikastuttaa ja ymmärtää lapsen leikkiä paremmin sekä rohkaista lasta ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan ja valitsemaan toimintojaan (Kalliala 2012, 206).

Jotta omahoitaja kykenisi tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä, on hänen oltava sensitiivinen ja responsiivinen. Sensitiivinen ja responsiivinen kasvattaja on lämmin ja kykenevä reagoimaan lapsen vaatimuksiin oikealla tavalla ja hän pystyy aidosti ilmaisemaan lapselle myönteisiä tunteita. (Kanninen & Sigfrids 2012, 92; Rusanen 2011, 93.) Tällöin varhaiskasvattaja on läsnä oleva, hän vastaa lapsen tunteisiin ja tarpeisiin ja ymmärtää lapsen sanattomiakin viestejä. Hän osaa myös eläytyä lapsen maailmaan ja hän kohtelee lasta kunnioittavasti. (Kalliala 2009, 68.) Vastaavasti epäsensitiivinen ja epäresponsiivinen aikuinen ei sovi omahoitajuusmenetelmällä toimivan ryhmän työntekijäksi (Kalliala 2009, 269–270). Omahoitajuusmenetelmässä korostuu lisäksi työntekijän sitoutuminen, ja työmenetelmän onnistunut toteuttaminen vaatii tiimin kaikkien työntekijöiden sitoutumista (Salminen & Tynninen 2011, 51).

3.2 Pysyvät pienryhmät

Pysyvä pienryhmä päiväkodissa on ryhmä, joka pysyy samana koko toimintavuoden. Päiväkodin pienryhmässä lapsiluku määräytyy lapsien iän mukaan; alle kolmevuotiaiden ryhmässä lapsia voi olla neljä ja yli kolmevuotiaiden ryhmässä enintään seitsemän yhtä hoito- ja kasvatushenkilöä kohden. Muita huomioitavia seikkoja pienryhmien muodostamisessa ovat esimerkiksi lapsen ystävyysuhteet ja kehitystaso. Pysyvässä pienryhmässä lapsi oppii vähitellen tuntemaan pienryhmänsä kaikki lapset ryhmäytymällä ensin omaan pienryhmäänsä ja vasta sitten muuhun ryhmään. Pienryhmän lapsilla on sama omahoitaja. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34.)

Pysyvä pienryhmä mahdollistaa herkän, aikaa vaativan ja lasta tukevan vuorovaikutuksen, jossa aikuisen on mahdollista olla läsnä ja kannustaa lasta huomioimalla hänen kehitystasonsa, johon sisältyy edellinen ja seuraava vaihe. Tällöin on tärkeää, että aikuinen tietää, mitä lapsi osaa ja mitä hän tarvitsee kehittyäkseen. (Kalland 2011, 152.) Tämä korostuu etenkin pienten lasten kohdalla, sillä pieni lapsi ei osaa vielä toimia suuressa ryhmässä ja hän tarvitsee turvallisuudentunteensa ylläpitämiseksi mahdollisimman paljon omahoitajan läheisyyttä, huomiota ja syyliä, varsinkin hoidon alkuvaiheessa. Koska hoitajalla on muutama lapsi vastuullaan koko ryhmän sijaan, on hänen helpompi havainnoida lapsen mielialoja ja tarpeita ja toimia niiden mukaan. (Kanninen & Sigfrids 2012, 59, 124.)

Pienryhmätoiminnasta on tutkimuksissa saatu hyviä tuloksia. Esimerkiksi leikki- ja toimintaympäristön laadun parantamiseen tähtäävässä tutkimuksessa alle kolmevuotiaiden lasten ryhmässä huomattavin muutos toiminnan laadun suhteen tapahtui niissä ryhmissä, joissa lapset alkoivat toimia pienryhmissä. Aikuiset kokivat, että he pystyvät tällöin takaamaan leikkirauhan ja huomioimaan paremmin lapsia ja lisäksi vuorovaikutus aikuisten ja lasten välillä oli pienryhmissä intensiivisempää. (Harju 2003, 90.) Toisessa tutkimuksessa, jossa tavoitteena oli kehittää ja arvioida leikin tukemista aikuisen ja lapsen vuorovaikutustapahtumana myös alle kolmevuotiaiden ryhmässä, mitattiin muutoksia sitoutuneisuuden näkökulmasta. Tässäkin tutkimuksessa työntekijöiden kokemukset olivat hyvät, etenkin pienryhmätoiminnasta. Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvattajat kokivat vuorovaikutuksen lasten kanssa muuttuneen kuuntelevaksi ja syventyneen. Toimintatavan muutoksen myötä työntekijät kokivat lisäksi, että lapset leikkivät rauhallisemmin, jolloin heitä oli helpompi havainnoida ja huomioida yksilöllisesti. Tutkimuksen aikana lasten sitoutuneisuus nousi kahdessa ryhmässä neljästä ja aikuisten kolmessa neljästä. (Julkunen 2004, 43,127.)

Rusasen (2011, 232–234) mukaan pienen ja vakiintuneen ryhmän etu on, että sen jäsenet oppivat tuntemaan toisensa hyvin. Epävakaassa ryhmässä ryhmän jäsenet eivät tiedä, keitä ryhmään kuuluu, sillä ryhmän koostumus vaihtelee jatkuvasti ja ennakoimattomasti. Lapsen voi olla tämän vuoksi vaikea etukäteen miettiä, kenen kanssa päivän aikana leikkisi. Tällaiseen ennakoimattomuuteen voi vaikuttaa esimerkiksi, jos lapsia tai aikuisia siirrellään ryhmästä toiseen sairastapausten vuoksi ja taloudellisilla syillä perustellen. Tärkeä huomioitava seikka on myös, että ryhmän dynamiikka muuttuu aina, kun ryhmään tulee uusi jäsen tai sieltä poistuu joku. Niin ryhmässä olijat kuin sieltä poistuvat tai sinne tulevat joutuvat joka kerta sopeutumaan uuteen tilanteeseen.

Ryhmän epävakauden lisäksi sen suurella koolla voi olla negatiivisia vaikutuksia lapsiin. Mitä suurempi ryhmä on, sitä enemmän lisääntyvät tilanteet, joissa lapsi on kanssakäymisessä toisten lasten kanssa. Tällöin lapsen käytös saattaa muuttua aggressiiviseksi, ja hän voi joutua helpommin riitatilanteisiin muiden lasten kanssa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 215; 2012, 89.) Tämä on ongelmallista, sillä varhaisten ikävuosien aikana lapsen tulisi oppia monia tärkeitä taitoja, muun muassa hallitsemaan aggressiotaan ja kuinka reagoida muiden tunteisiin. Suuressa ryhmässä näiden taitojen oppiminen kuitenkin vaikeutuu, koska lapsi ei voi saada osakseen niin paljon hoitajan huomiota kuin

eri tilanteet vaatisivat. Hoitaja joutuu kiinnittämään huomionsa samanaikaisesti liian moneen lapseen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 216–217; Rusanen 2011, 232.)

Ryhmän suuri koko voi johtaa myös siihen, että lasta kannustetaan itsenäistymään liian varhain. Tällöin hän ei voi luontaisen kehityskulkunsa mukaisesti ilmaista tarvitsevuuttaan ja toisaalta harjoitella itsenäisyyttä. Ryhmän suuri koko vaikuttaa lisäksi siihen, että lasta joudutaan esimerkiksi siirtymätilanteissa kohtelemaan ryhmän jäsenenä eikä yksilönä. Tämä johtaa aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vähäisyyteen. Samoin vaikuttaa vastuun jakaminen lapsesta usean eri hoitajan kesken, jolloin myös toissijaisen kiintymyssuhteen muodostuminen voi jäädä puutteelliseksi. Kiintymyssuhde-teorian mukaan päivähoito tukeekin lasten hyvinvointia parhaiten silloin, kun ryhmä on jaettu pienempiin ryhmiin ja yksi henkilö on päävastuussa oman pienryhmänsä lasten tarpeista. (Rusanen 2011, 208, 232.)

3.3 Kasvatuskumppanuus

Omahoitajuusmenetelmään kuuluu olennaisesti kasvatuskumppanuus omahoidettavien lasten vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuudessa on ajatuksena, että vanhemmat ja varhaiskasvattajat ovat samanarvoisia mutta erilaisia lapsen tuntijoita. Varhaiskasvattajien asiantuntemus perustuu lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen yleiseen tuntemukseen, ja vanhemmat tuntevat lapsen luonteen ja elämänhistorian. Kasvatuskumppanuus perustuu näiden kahden erilaisen tietämyksen yhteensovittamiseen, jonka myötä sekä varhaiskasvattajien että vanhempien tietämys lapsesta täydentyy. (Hujala, Puroila, Parri-la & Nivala 2007, 67; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä yhteydenpito on tärkeä osa kasvatuskumppanuutta. Yhteydenpito aloitetaan jo ennen varsinaisen hoitosuhteen alkua, jolloin omahoitaja käy lapsen kotona aloituskeskustelun vanhempien kanssa. Tämä käytäntö mahdollistaa niin vanhempien kuin lapsenkin tutustumisen omahoitajaan heille tutussa ja turvallisessa ympäristössä, jolloin myös omahoitaja saa lapsesta paljon arvokasta tietoa hänen omimmassa ympäristössään. Omahoitaja huolehtii lisäksi päivittäisestä yhteydenpidosta vanhempiin lasta tuotaessa tai haettaessa. Kertomalla vanhemmille lapsen päivän kulusta, puhumalla eron aiheuttamista tuntemuksista lapsen ja vanhemman kans-

sa ja olemalla lapsen tukena hoitopäivän ajan omahoitaja tukee vanhemman ja lapsen kiintymyssuhdetta eron aikana ja etenkin hoitosuhteen alussa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133, 138, 144–150.) Pienen lapsen ollessa kyseessä päivähoidon tärkeimpiä tehtäviä onkin lapsen ja hänen vanhempiansa välisen suhteen kannattelu, arvostaminen ja säilyttäminen vanhemmista erossa olon aikana (Ollikainen 2010, 19; Tuliharju 2004, 15).

Kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvattajien tulee myös kuunnella vanhempien toiveita ja näkemyksiä ja huomioida ne toiminnan suunnittelussa. Vanhemman osallisuuden kannustamiseksi on lisäksi tärkeää kertoa päiväkodin käytännöistä ja lapsen turvallisuudentunteen ja ihmissuhteiden merkityksestä, mutta yhtä tärkeää on kokemuksellisen tiedon vaihtaminen. Vanhemmasta on kiinnostavaa kuulla tapahtumista päivän aikana ja siitä, mitä lapsi on sanonut tai tehnyt. Pieni lapsi ei aina osaa itse kertoa päivän tapahtumista, joten kasvattajan kertomukset auttavat vanhempaa eläytymään lapsen päivään ja tallentamaan samalla arvokkaita muistoja lapsestaan. Vastaavasti varhaiskasvattaja voi oppia paljon vanhemmilta kuuntelemalla heidän kertomuksiaan lapsestaan. Vuoropuhelu on parhaimmillaan lapsen liittyvän tiedon ja kokemuksen jakamista, jonka ansiosta sekä vanhemman että varhaiskasvattajan lapsituntemus syvenee. (Kaskela & Kekkonen 2007, 26, 45.)

Edellytyksenä kasvatuskumppanuuden hyvälle toteutumiselle ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä. Kuuleminen edellyttää keskittymistä ja läsnäoloa, jonka toinen ihminen kokee rehellisyytenä ja empaattisuutena. Kunnioitus ilmenee toisen ihmisen arvostamisena ja hyväksymisenä ja edesauttaa myös todellisen vuorovaikutuksen syntymistä, jolloin asioista voidaan puhua avoimesti. Luottamuksen syntymiseksi vaaditaan aikaa ja vuoropuhelua. Vanhemmat rakentavat luottamustaan varhaiskasvattajaan sen pohjalta, millaisena tämän suhde lapseen välittyy; esimerkiksi varhaiskasvattajan sensitiivinen suhde lapseen herättää luottamusta. Dialogi perustuu vuoropuhelulle, jolloin osapuolet tulevat kuulluiksi ja ovat tasa-arvoisia. Dialogin avulla osapuolten on mahdollista jäsentää todellisuutta ja luoda yhteistä ymmärrystä. (Kaskela & Kekkonen 2007, 32–40.)

Omahoitajuusmenetelmä näyttää luovan hyvät edellytykset kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. Tutkimuksessa, jossa kartoitettiin vanhempien ja henkilökunnan koke-

muksia yhteistyöstä omahoitajuutta työskentelytapana toteuttavissa ryhmissä, selvisi, että vanhemmat kokivat työtavan lisäävän avoimuutta, tiedon välittymistä ja vaikuttamismahdollisuuksia. Nämä asiat korostuivat etenkin niiden vanhempien kohdalla, joiden lapsi oli juuri aloittanut päiväkodin. Omahoitajuutta toteuttavien ryhmien työntekijät kokivat, että toimintatapa lisää vanhempien kuulemista ja vastuun jakamista lapsen hoitoon liittyvissä asioissa. (Dahlberg 2007, 76–77.) Omahoitajuuden on tutkimuksessa koettu lisäävän myös varhaiskasvattajien ja vanhempien keskinäistä luottamusta (Hästbacka 2007, 33).

Tutkimuksessa on selvitetty myös vanhemman ja varhaiskasvattajan kasvatuskumppanuuden merkitystä lapsen ja hoitajan välisen kiintymyssuhteen turvallisuuden kannalta. Tutkimuksessa tuli ilmi, että lapsen kiintymyssuhde hoitajaan muodostui sitä turvallisemmaksi, mitä luottavaisemmin hoitaja suhtautui äitiin. Tutkimuksen mukaan turvallista hoitajakiintymystä ennusti lisäksi äidin luottavainen suhtautuminen hoitajaan. (Hästbacka 2007, 33.)

3.4 Kontekstuaalisen kasvun malli

Ekologiseen teoriaan perustuva kontekstuaalisen kasvun malli toimii perustana yhteistoimintaan pohjautuvalle kasvatusotteelle (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 27; Hujala ym. 1999, 20). Kontekstuaalisen kasvun mallissa tarkastelukulma lähtee lapsesta. Lapsen kasvatus ja kehitys nähdään yhteistoiminnan tuloksena, jossa korostuu kaikkien niiden aikuisten ja lasten merkitys, jotka ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja osallistuvat lapsen elämään. (Hujala ym. 1999, 10; Hujala ym. 2007, 15.) Mallin avulla on mahdollista hahmottaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja kasvatukseen vaikuttavien tekijöiden merkityssuhteet sekä välittömän kasvuympäristön että laajempien yhteiskunnallisten kytkentöjen tasolla (Hujala ym. 2007, 27). Kontekstuaalisen kasvun malli käyttää Bronfenbrennerin ekologisen teorian käsitteitä ja rakenteita, mutta antaa sille pedagogisen sisällön (Hujala ym. 2007, 19).

Yllämainittuja kasvuympäristön ja yhteiskunnan kytkentöjä kuvataan erilaisten systeemien avulla. Mikrosysteemi on erilaisten toimintojen, roolien ja suhteiden kokonaisuus, jolle on ominaista, että yksilö on vuorovaikutuksen aktiivinen osapuoli. Tämänkaltaisia

mikrosysteemejä ovat esimerkiksi koti ja päivähoitopaikka. (Puroila & Karila 2001, 208.) Päivähoidossa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta oleellista on mesosysteemin toimivuus, eli miten yhteistyö kahden eri mikrosysteemin, kuten päiväkodin ja perheen, välillä sujuu. Laadukkaan päivähoidon ja kasvatuksen kannalta on merkityksellistä, että lapseen vaikuttavien tahojen välillä tehdään yhteistyötä ja että nämä mesosysteemin eri tahot pitävät lapsen kasvatusta yhteisenä asiana. Vanhempien kokemukset yhteistyöstä ja siinä saadusta tuesta vaikuttavat myös oman vanhemmuuden kokemiseen. (Hujala ym. 2007, 24; Hujala ym. 1999, 15–16.) Yhteistyön tavoitteena on myös ehkäistä niitä kehityksellisiä riskejä, joita lapselle voi muodostua toimimisesta liian erilaisissa ympäristöissä (Puroila & Karila 2001, 218).

Kontekstuaalisen kasvun mallissa lapsen kasvu ja kehitys nähdään ensinnäkin kunkin järjestelmän sisällä vallitsevien suhteiden ja toiseksi eri järjestelmien keskinäisten suhteiden tuloksena. Näiden eri järjestelmien ja suhteiden keskiössä on lapsi. Lapsi nähdään mallissa aktiivisena toimijana, joka vaikuttaa ympäristöönsä omilla ajatuksillaan, valinnoillaan ja toiminnallaan, ja vastaavasti vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa tapahtuvat muutokset vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. (Hujala ym. 2007, 19–22; Hujala ym. 1999, 13–14.) Aikuinen esimerkiksi muokkaa onnistuneiden kasvatustilanteiden perusteella käsityksiään hyvistä kasvatusten menetelmistä eri tilanteissa (Puroila & Karila 2001, 223). Kasvu-ympäristöjen vaikutusten tarkastelun lisäksi on tärkeää huomioida, miten lapsi toimii kasvukontekstissaan ja millaiset yhteydet hänellä on toimintaympäristöönsä (Hujala ym. 1999, 11).

Kontekstuaalisen kasvun malli korostaa aikuisten keskinäisen yhteistyön merkitystä, mutta ei sulje pois tavoitetta, jossa pyrkimyksenä on lapsen omien kykyjen ja voimavarojen löytäminen sekä vahvuuksien tukeminen (Hujala ym. 2007, 29). Apterin kontekstuaaliseen kasvatuskäsitelmään perustuvan vaikuttamisstrategian mukaan aikuisen toiminnan yhtenä tavoitteena tulisi olla lapsen opettaminen hallitsemaan omia tunteitaan ja käyttäytymistään sekä iloitsemaan ja havaitsemaan myönteisiä asioita. Tämä kasvatuskäsitelmä painottaa kasvattajan tietoisuutta lapsen yksilöllisistä kyvyistä, vahvuuksista ja heikkouksista ja niiden huomioimista toiminnassa. Lisäksi vertaistoiminnan merkitystä korostetaan tässä mallissa, sillä vastuuntunnon ja yhteenkuuluvuuden prosessit kehittyvät toimittaessa ryhmässä. (Hujala ym. 2007, 30.) Lapset pyrkivät itse aktiivisesti

rakentamaan vertaissuhteita, ja ne toimivat myös tärkeinä samaistumisen kohteina (Hujala ym. 1999, 14; Hujala ym. 2007, 23).

Lapsen välittömien toimintaympäristöjen lisäksi hänen elämäänsä vaikuttaa eksosysteemi, johon kuuluvat osana vanhempien työelämä sekä sosiaalis-taloudelliset ja poliittiset järjestelmät. Päivähoidossa eksosysteemi muodostuu niistä asioista, joilla on vaikutusta työntekijän ammatillisuuteen esimerkiksi koulutustaustan kautta sekä päiväkodin toimintafilosofiasta, johon kuuluvat muun muassa aikuisten käsitykset lapsen tarpeista ja kasvatuksesta. Nämä tekijät ovat yhteydessä siihen, miten lasta kohdellaan yksilönä ja millaiseksi lapsen arki päiväkodissa muodostuu sekä siihen, miten lapsi kasvaa ja kehittyy ja kuinka hän kokee itsensä. (Hujala ym. 2007, 25; Hujala ym. 1999, 19.)

Viime kädessä kaikkien systemien toimivuuteen vaikuttaa yhteiskunnan ideologia eli makrosysteemi (Hujala ym. 2007, 26). Makrosysteemin tasolla kasvatusta on mahdollista tarkastella kasvatusta ohjaavien ja säätelevien arvojen ja järjestelmien näkökulmasta (Puroila & Karila 2001, 224). Lapsiperheiden ja varhaiskasvattajien kannalta on oleellista, että kasvatustehtävä on jaettu sosiaalisin ja kasvatuksellisin mallein sekä lainsäädännöllisin keinoin ja poliittisin päätöksin eri tahojen, kuten koulun, päiväkodin ja perheen kesken. Nämä makrosysteemin tasolla määriteltävät perhe- ja päivähoitopoliittiset toimenpiteet vaikuttavat suuresti lapseen ja hänen perheeseensä sekä päivähoidon järjestämiseen toimimalla reunaehtoina. (Hujala ym. 2007, 26; Hujala ym. 1999, 19.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten omahoitajuusmenetelmä tukee lapsen kasvua ja kehitystä päivähoidon työntekijän näkökulmasta. Huomioni kohteena ovat lapsen suhde omahoitajaan, lapsen kokema turvallisuudentunne, lapsen kasvun ja kehityksen tuki, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sekä omahoitajuusmenetelmän edut ja haasteet.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millä tavalla omahoitajuusmenetelmä tukee lapsen kasvua ja kehitystä?
2. Mitkä ovat omahoitajuusmenetelmän edut ja haasteet?

4.2 Tutkimusote

Opinnäytetyössäni olen käyttänyt tutkimusmenetelmänä laadullista lähestymistapaa. Laadullisen tutkimuksen kohteena on usein aineisto, joka on tekstiä, esimerkiksi haastatteluja ja havainnoiteja (Eskola & Suoranta 2008, 15). Myös tässä tutkimuksessa aineiston muodostivat haastattelut. Laadullinen tutkimusote sopii hyvin opinnäytetyöhöni, sillä siinä korostetaan ajatusta merkitysten keskeisyydestä. Ihmisen toiminta ja todellisuuden kohtaaminen käsitetään merkitysvälitteisenä, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kieli, tavat puhua ja käydä keskusteluja sekä kulttuuri ja sen toimintatavat ovat osa niin ihmisten kokemusta kuin myös siitä kertomista. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu myös korostainen tutkijakeskeisyys, jolloin tutkija nähdään toimijana ja valintojen tekijänä ja jolloin hän myös vaikuttaa tuottamaansa tietoon. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 81–82.)

Laadullinen tutkimus on joustava tutkimuskäytäntö ja siinä korostuu tulkinnallisuus, joka on seurausta merkitysten keskeisyydestä ja kokemuksellisuudesta. Tekstiksi pure-

tun aineiston analyysin eteneminen ja päättely edellyttävät aina jonkinlaista tulkintaa, jonka varaan seuraavat valinnat rakennetaan. Päämääränä on viedä ilmiön ymmärrys alkuperäistä käsitteellisemmälle tasolle. Laadullinen tutkimus on lisäksi kokonaisvaltaista, jolloin merkityksiä täytyy tulkita osana kokonaisuutta ja asiayhteyttä. Tämä johtaa siihen, että tutkittavia on usein vähän, sillä muussa tapauksessa aineistosta ja sen tulkinnasta tulee vaikeasti hallittavaa. (Ronkainen ym. 2011, 82–83.) Laadullisessa tutkimuksessa aineiston tieteellisyyden kriteerinä on määrän sijaan laatu eli käsitteellistämisen kattavuus, jolloin tutkija pyrkii antamaan tutkimuskohteestaan mahdollisimman yksityiskohtaisen ja tarkan kuvauksen (Eskola & Suoranta 2008, 18).

4.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen kohderyhmänä oli viisi Helsingin ja Espoon kunnallisessa päivähoitossa työskentelevää varhaiskasvattajaa, jotka työskentelivät kolmessa eri päiväkodissa. Työntekijöistä kaksi on lastentarhanopettajia ja kolme on lastenhoitajia. Kaikilla työntekijöillä oli kokemusta omahoitajuusmenetelmästä 1–5 vuotta ja myös ilman omahoitajuusmenetelmää toimivasta lapsiryhmästä 4–30 vuotta. Koska laadullisessa tutkimuksessa painotetaan tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden tietoa ja kokemusta tutkimuksen kohteena olevien asioiden suhteen (Eskola & Suoranta 2008, 18), oli haastateltavien valintaperusteina, että kaikilla tulee olla vähintään vuosi kokemusta omahoitajuusmenetelmästä ja kokemusta myös ilman omahoitajuusmenetelmää toimivasta ryhmästä. Tutkimukseni viiden hengen kohderyhmä on pieni, mutta laadullisessa tutkimuksessa se ei ole ongelma, sillä laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella yleistettävyyttä, vaan pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan ilmiöitä ja antamaan niille teoreettisesti pätevä tulkinta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86).

Haastateltavat varhaiskasvattajat sain mukaan tutkimukseen omien kontaktieni kautta. Myös erään päiväkodin johtaja auttoi minua löytämään ryhmiä, joissa toteutetaan omahoitajuusmenetelmää. Tutkimukseni kannalta sopivien varhaiskasvattajien löydyttyä kävin päiväkodeissa esittäytymässä ja kertomassa opinnäytetyöstäni. Samalla kerroin myös haastatteluihin osallistuville tutkimuseettisistä asioista. Lupasin olla missään vaiheessa paljastamatta heidän henkilöllisyyttään tai päiväkotia, jossa he työskentelevät, ja korostin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Kerroin heille myös hävittäväni

tallenteet heti tutkimuksen valmistuttua. Lisäksi sovin valmiin opinnäytetyön lähettämisestä niihin päiväkoteihin, joissa haastattelut suoritettiin, ja olen lupautunut pyydettäessä kertomaan tutkimuksestani tarkemmin.

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun (ks. liite), koska sen avulla työntekijöiden käsitykset ja mielipiteet tulivat tutkimukseni kannalta parhaiten esiin. Halusin saada työntekijöiden oman äänen kuuluviin. Teemahaastattelu sopi aineistonkeruumenetelmäkseksi myös, koska sen avulla on mahdollista syventää tai selventää annettuja vastauksia. Työntekijää voi esimerkiksi pyytää perustelevaan vastauksensa, tai hänelle voi esittää lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 194.) Teemahaastattelun ominaispiirteisiin kuuluu lisäksi, että teema-alueet ovat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymyksissä ja niiden muodossa ei tarvitse pitäytyä sanatarkasti, jolloin on mahdollisuus jättää tilaa tilannekohtaiselle joustavuudelle (Hirsjärvi & Hurme 2008, 105–106).

Tarkistin haastattelukysymykset koehaastattelun avulla. Koehaastattelun tarkoituksena on testata haastattelurunkoa ja aihepiirin jäsenystä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 72). Koehaastattelun avulla pystyin myös tarkistamaan, antoivatko teemat ja niihin liittyvät kysymykset vastauksia tutkimuskysymyksiin sekä selvittämään, täytyikö jotain käsitteitä avata tai selkeyttää haastateltaville.

Koehaastattelu oli tarpeellinen ja havaitsin sen avulla monta korjattavaa asiaa. Esimerkiksi muokkaamalla joitakin kysymyksiä pystyin saamaan haastateltavilta laajempia ja yksityiskohtaisempia vastauksia. Lisäksi joidenkin teemojen suhdetta tutkimuskysymyksiin oli mietittävä ja tarkennettava. Huomasin myös, että minun oli sisäistettävä tarkemmin kuhunkin teemaan liittyvät aihealueet ja kysymykset. Näin pystyin paremmin keskittymään haastatteluun.

Haastattelun sisältö oli jaoteltu tutkimuksen kannalta keskeisiin, eri teemoihin liittyviin kysymyksiin. Jokaiseen aihealueeseen liittyi useita kysymyksiä. Teema-alueita olivat lapsen suhde omahoitajaan, turvallisuuden tunne, lapsen kasvun ja kehityksen tuki, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sekä omahoitajuusmenetelmän edut ja haasteet. Teema-alueet olin valinnut kiintymyssuhdeteoriaan, kontekstuaalisen kasvun malliin ja

omahoitajuusmenetelmään liittyvän teorian tiedon perusteella sekä oman kokemuksen pohjalta. Teemojen valintaan vaikuttivat luonnollisesti myös tutkimuskysymykset.

Annoin kysymykset haastateltaville etukäteen, sillä uskoin näin saavani enemmän ja informatiivisempaa tietoa. Lisäksi uskoin tilanteeseen liittyvän mahdollisen jännityksen lievenevän, jos työntekijät saavat kysymykset etukäteen. Haastattelut suoritettiin kaikissa päiväkodissa tilaisuutta varten erikseen varatuissa huoneissa, jolloin haastatteluihin oli mahdollisuus keskittyä ilman häiritseviä tekijöitä. Haastattelut kestivät keskimäärin 30 minuuttia. Kaikki haastateltavat olivat perehtyneet huolella kysymyksiin etukäteen, ja haastatteluista kertyi 45 sivua aineistoa.

Nauhoitin haastattelut ja litteroin haastatteluaineiston heti haastattelujen jälkeen. Aineiston välitön litteroiminen lisää haastattelun laatua ja luotettavuutta, sillä aineisto on vielä tuore ja inspiroi tutkijaa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135, 185). Litteroin aineiston valikoiden, eli kirjasin ylös vain haastateltavan teema-alueeseen liittyvän puheen, sillä tarkoitukseni oli analysoida ainoastaan kokemusta ja merkityksiä.

4.4 Aineiston analyysi ja tulosten esittäminen

Tässä opinnäytetyössä aineiston analyysi suoritettiin pääasiallisesti aineistolähtöisesti, eli analyysiyksiköt valittiin aineistosta. Analyysiyksikköinä käytettiin sanayhdistelmiä ja ajatuskokonaisuuksia. Analyysissa käytettiin myös aineisto-ohjaavaa lähestymistapaa, jolloin teoria toimii analyysin apuvälineenä. Tällöin aikaisemman tiedon vaikutus tunnustetaan ja sen tarkoitus on auttaa löytämään uusia näkökulmia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97.) Teorian avulla voidaan myös aineistosta tehtyjä löydöksiä selittää tai vahvistaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 15).

Haastatteluaineisto analysoitiin teemoittelemalla. Teemoittelussa tutkimusaineistosta etsitään aluksi tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet, minkä jälkeen ne erotellaan (Eskola & Suoranta 2008, 174). Teemat voidaan muodostaa aineistolähtöisesti etsimällä tekstistä yhdistäviä seikkoja, mutta myös teorialähtöinen teemoittelu on mahdollista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 105). Tässä tutkimuksessa huomasin jo haastatteluaiheesta tiettyjen teemojen toistuvan haastateltavien vastauksissa. Litteroin-

nin jälkeen luin aineiston huolellisesti läpi kokonaisuutena ja samalla mietin, mitä teemoja nousee esiin. Teemat olivat osittain yhteneväisiä jo kysymysrungossa esiintyvien teemojen kanssa. Lukiessani aineistoa kiinnitin huomiota yleisiin ja useasti esiintyviin asioihin sekä erityistä huomiota vaativiin yksittäisiin seikkoihin. Tämän jälkeen erottelin tekstistä eri teemat käyttämällä apuna värillisiä puukyniä. Lopuksi järjestelin aineiston vielä kokonaisuutena teemoittain, jolloin minun oli helpompi keskittyä yhteen teemaan kerrallaan.

Tutkimustuloksia esittäessä haastatteluissa saatuja vastauksia kuvaillaan ja havainnollistetaan sitaatein. Haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi sitaatit on merkitty tunnuksin T1–T5. Kolme perättäistä pistettä sitaatissa tarkoittaa yhden tai useamman sanan poisjättöä. Sulkuja olen käyttänyt lisätessäni sitaattiin oman sanan.

5 OMAHOITAJUUSMENETELMÄ LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKENA

5.1 Lapsen suhde omahoitajaan

Opinnäytetyön ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla oli tarkoituksena selvittää työntekijöiden käsityksiä siitä, miten omahoitajuusmenetelmä tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Pyydettyä työntekijöitä kuvailemaan, minkälainen suhde lapsella muodostuu omahoitajaan, neljä työntekijää ilmaisi, että omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa läheisen kiintymyssuhteen syntymisen lapsen ja varhaiskasvattajan välille. Kaksi työntekijää kuvaili suhdetta luottamukselliseksi. Läheisyys ja luottamus syntyvät työntekijöiden mukaan varhaiskasvattajan ja lapsen välisestä kiinteästä suhteesta, joka mahdollistaa lapsen tarpeiden sensitiivisen huomioimisen.

Lämmin ja hyvin kiinteä hoitosuhde, ja tuota, hyvin läheinen, että voisin suorastaan sanoa, että rakastan näitä lapsia kuin omiani. Hoidan heitä kuin haluaisin omia lapsiani hoidettavan. Eli se kiintymyssuhde syvenee ja tulee hyvin sensitiiviseksi. T3

Alussa lapsi kiinnittyy siihen omahoitajaan, kun se on se yks ihminen, joka pääasiassa hoitaa sitä, kun mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, yleensä on niin, et se kiinnittyy siihen aikuiseen. Ja sit tulee sellanen luottamuksellinen ja turvallinen suhde. Ja jos lapselle tulee joku hätä, niin yleensä se tulee sen omahoitajan luo . . . Ja sitten huomattiin et itkut vähenee, kun lapsella on turvallinen olo, sitten kun se on tottunu siihen päivähoitoon. T1

Työntekijät olivat myös kokeneet tilanteita, jolloin lapsi toistuvasti hakeutuukin toisen aikuisen seuraan. Tämän koettiin johtuvan aikuisen ja lapsen välisistä temperamentieroista, eroista aikuisen ja lapsen välisissä kemioissa ja siitä, että toiset koetaan läheisempänä. Yksi työntekijöistä ilmaisi, että lapsen omahoitaja voidaan tällaisissa tapauksissa vaihtaa.

Yleensä se on ollu läheisin, mutta voi olla myös joku niistä muista aikuisista. Mut se ei haittaa ja sit voi tehdä niin, jos näyttää, et johonkin toiseen aikuiseen kiinnittyy ja tulee paremmin sen kanssa toimeen, niin kyllä niitä voi myöskin vaihtaa. Ollaan tehty niin, että on vaihdettu. T1

Kysyttäessä, eroaako lapsen suhde varhaiskasvattajaan omahoitajuusmenetelmällä toimivassa ryhmässä verrattuna ryhmään, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetelmää, yksittäiset työntekijät sanoivat suhteen olevan läheisempi ja syvempi. Eräs työntekijä ilmaisi aikuisen voivan keskittyä paremmin lapseen, jolloin lapsikin saa suhteelta enemmän.

On se läheisempi. Kun lapsi on tavallaan koko ajan sen tietyn aikuisen kanssa, niin läheisemmäksi tulee ne välit ja tutustut paremmin kuin se, että sulla on koko ryhmä siinä hallittavana. T5

Siihen pystyy paremmin keskittymään siihen lapseen, kun ei oo sitä isoa ryhmää ja sitten se lapsikin varmasti saa siitä enemmän. T2

5.2 Turvallisuuden tunne

Kolme työntekijää kuvaili lapsen turvallisuudentunteen ilmenevän omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä siten, että lapsi tulee aamulla mielellään päiväkotiin. Kolme työntekijää mainitsi turvallisuudentunteen merkkinä myös sen, että lapsi itkee vähemmän. Yksittäiset työntekijät kokivat turvallisuudentunteen syntyvän luottamuksesta omahoitajaan ja siitä, että pienryhmässä kaikki tuntevat toisensa hyvin.

No kyllähän se lapsi kokee, kun se on se oma tuttu aikuinen vastaanottamassa sitä, se lapsi jää mielellään sinne päiväkotiin. Jos sulla on tuttu aikuinen siinä, niin totta kai se lapsi jää luottavaisin mielin, kuin että ois ihan vieras naama. Niin, lapsi tulee syliin ja jää mielellään, että ei oo sellasia suuria itkukohtauksia välttämättä. T5

Kyllä (kokee turvalliseksi). Esimerkiksi, kun me ollaan jossakin tilassa leikkimässä tai siinä voi sit tehdä muitakin asioita siinä samassa tilassa, mut se on sellasta rauhallista ja turvallista, koska ne lapset tuntee toisensa hyvin ja ei tarvii kilpailla siitä omasta paikasta, kun me ollaan tuttuja. T4

Työntekijöiden mukaan lapsi kokee turvattomuutta esimerkiksi aloittaessaan päivähoiton, ikävöidessään vanhempiaan tai satuttaessaan itsensä. Näissä tilanteissa lapset yleensä hakeutuvat omahoitajan luokse.

Ainakin siinä alussa, kun lapsi on just aloittanu päivähoiton, niin silloin oikeestaan (turvautuu omahoitajaan), ja sitten kun itsekin tietysti hakeutuu

*siihen lohduttamaan sitä lasta. Mut sit myöhemmin, kun ollaan tultu tu-
tuiksi, niin ei välttämättä aina. Mut ehkä mitä pienempi, joo. T4*

Kysyttäessä, eroaako lapsen kokema turvallisuudentunne omahoitajuusmenetelmää to-
teuttavan ryhmän ja sellaisen ryhmän välillä, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetel-
mää, vastaukset olivat vaihtelevia ja osa työntekijöistä piti kysymystä vaikeana. Työn-
tekijät uskoivat lapsen kokevan olonsa turvallisemmaksi omahoitajuusmenetelmällä
toimivassa ryhmässä, jos ryhmässä on pysyvät työntekijät, kasvattajien ollessa tarpeeksi
sensitiivisiä ja lapsen ja työntekijän suhteen ollessa luottamuksellinen.

*Kyllä se saattaa erota, riippuu tietenkin lapsesta hyvin pitkästi ja ryhmäs-
tä ja kokoonpanosta ja myöskin siitä kasvattajasta, kuinka sensitiivisesti
hän on läsnä siinä lapsen maailmassa. T3*

*Joo, jos se niitten suhde on luottamuksellinen, jos siihen on muodostunu
sellanen. Sellasessa ryhmässä, jossa ei oo sitä omahoitajaa, nii voi olla et-
tä se ei oo kiinnittyny kehenkään, se ei osaa hakea apua eikä osaa turvau-
tua kehenkään. T1*

5.3 Lapsen kasvun ja kehityksen tuki

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa hyvin
lapsen erilaisten taitojen huomioimisen, ohjaamisen ja kannustamisen. Kolme työnteki-
jää korosti, että lapsen havainnointiin on enemmän mahdollisuuksia omahoitajuusmene-
telmää toteuttavassa ryhmässä. Kaksi työntekijää korosti ajan merkitystä lapsen huomi-
oimisen mahdollistajana.

*Kun siinä ollaan siinä pienryhmätoiminnassa, missä havainnoi lapsia, ja
sitten tosiaan näkee, missä vaiheessa se lapsi nyt on. Ja sitten, et ahaa, tuo
lapsi nyt harjoittelee, tuon ikäset harjoittelee jo ilman vaippaa olemista ja
muuta asioita, ja sit pysyy mielessä miten. Ja sit on myös sellasia asioita,
missä tulee valtataisteluita, niin ne on aika helppo välttää, kun tavallaan
tietää, mistä narusta voi vetää. Joo, kyllä neljän viiden lapsen havainnoi-
minen on helpompaa ja johtopäätösten teko, kuin kaikkien 22 lapsen. T4*

*Kun ajatellaan tätä pienryhmätoimintaa, siinä on paljon, paljon enemmän
aikaa lapselle. T3*

Jokainen työntekijä koki erilaisten temperamentti- ja persoonallisuuden piirteiden omaavien, esimerkiksi muita ujompien, lasten yksilöllisen huomioimisen ja tukemisen onnistuvan hyvin omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä, etenkin vähäisen lapsimäärän takia. Kaksi työntekijää mainitsi keinoina sellaisten tilanteiden ja tuokioiden järjestämisen, joissa on mahdollista tukea lasta hänen sosiaalisissa taidoissaan. Yksittäiset työntekijät mainitsivat menetelmän mahdollistavan havainnoimisen, kannustamisen ja erilaisten temperamentti- ja persoonallisuuden piirteiden ja sosiaalisten taitojen huomioimisen.

Se nimenomaan onnistuu siinä, kun sillä aikuisella on vähemmän lapsia, mitä se seuraa. Siinä pystyy aikuinen paremmin havainnoimaan niiden lasten taitoja . . . Isossa ryhmässä niitä kontakteja tulee niin paljon, että pieni lapsi ei pysty niinku ottamaan niitä niin paljon. T1

Jos mulla on sellainen lapsi siinä ryhmässä, niin tietysti mä teen sellasia tilanteita, et se lapsi rohkaistuu ja tulee lekkimään meidän kanssa ja muuta. T4

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että omahoitajuusmenetelmällä toimiva ryhmän sopii hyvin erityisesti lapselle, joilla on sosiaalis-emotionaalisia ongelmia, kuten vetäytymistä tai häiritsevyyttä. Kolme työntekijää nosti esiin pienryhmän vähäisen lapsimäärän mahdollistaman rauhallisen ilmapiirin tärkeyden ja yksi työntekijä korosti omahoitajan tuntevan lapsen paremmin, jolloin lapsen yksilöllinen huomioiminen eri tilanteissa mahdollistuu. Yksittäisiä mainintoja työntekijöiden mahdollisuuksista tukea lasta, jolla on sosiaalis-emotionaalisia ongelmia, olivat lisäksi erilaisten lasta tukevien tuokioiden järjestäminen ja havainnointi sekä sen pohjalta tuen järjestäminen tarvittaessa. Edelleen eräs työntekijä korosti myös ajan merkitystä.

Ensinnäkin pienryhmä auttaa, koska tilanne on rauhallisempi ja on vähemmän lapsia, tilanne rauhoittuu. Omahoitaja tuntee parhaiten lapsen ja osaa ennakoita tilanteita. Tietää, koska tuntee lapsen, että miten voi auttaa lasta. Omahoitaja voi konsultoida keltaa ja ne jatkaa sitten sitä työstämistä eteenpäin. Tiimin kanssa sitten keskustellaan asiasta. T1

Omahoitajalla voi olla erilaisia tuokioita, joissa hän juuri tämän lapsen kanssa voi preparta näitä asioita. Omahoitajahan pystyy seuraamaan häntä koko ajan, että kuinka hän kehittyy ja voi sitten tukea häntä tässä kehityksessä. T2

Pyydettyäessä työntekijöitä kuvailemaan, miten lapsen leikkiä on mahdollista tukea omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä, neljä työntekijää ilmaisi tukevansa

leikkiä osallistumalla itse leikkimiseen ja opettamalla lasta leikkimään. Kolmen työntekijän mielestä aikaa on enemmän, ja siksi leikin tukeminen onnistuu hyvin. Myös lapsiryhmän pienuus koettiin leikin tukemista auttavana asiana.

Siis leikkiähän opetetaan. Me hoidetaan nukkea, tänäänkin mä oon opettanu puoltoista vuotiaalle, kuinka nukelle annetaan ruokaa ja omaa esimerkkiä siinä näytetään. Pienryhmässä onnistuu hyvin. On enemmän aikaa ja ei tuu keskeytyksiä. T4

Sitä voi tukea menemällä mukaan leikkiin ja osallistumalla ja näyttämällä, kuinka leikitään. Lapsi saa enemmän huomiota, tukea, aikaa ja ohjausta. T2

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että omahoitajuusmenetelmä lisää lapsen sitoutuneisuutta toimintaan, esimerkiksi leikkiin. Kolmen työntekijän mielestä omahoitajan läsnäolo ja lapsen luottamus omahoitajaan ja sitä kautta syntyvä turvallisuuden tunne lisäävät keskittymistä. Kaksi työntekijää korosti havaintojen tekemistä ja niiden merkitystä lapsen tarkoituksenmukaisen ohjaamisen ja toimintaan sitoutumisen kannalta.

Mun käsittääkseni se, että lapsella on turvallinen olo, että ei tarvii pelätä, nii se voi keskittyä siihen omaan toimintaansa, kun sen ei tarvii yrittää pitää itseensä koossa. Ne rajat on turvalliset, ja se tietää, et se voi luottaa, siinä on se turvallinen aikuinen. Se antaa sille paremmin mahdollisuuden keskittyä niihin omiin hommiinsa. T1

Kyllähän sä pystyt paremmin lasta ohjaamaan. Jos siinä ois vaikka 20 lasta, niin et sä pysty samalla tavalla huomioimaan ja havainnoimaan sitä leikkiä ja ohjaamaan. Varsinkin pienillä siinä leikin ohjaamisessa menee aikuisilla paljon aikaa; ohjataan sopiviin leikkiryhmiin ja miten se leikki lähtee menemään. T5

Kysymykseen siitä, miten työntekijät kokivat lasten omien toiveiden ja tarpeiden huomioimisen onnistuvan omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä, jokainen työntekijä totesi näiden asioiden toteutuvan hyvin. Lasten toiveet ja ideat pyritään toteuttamaan mahdollisimman pitkälle havainnoimalla lapsia ja kuuntelemalla heidän mielipiteitään, toiveitaan ja ideoitaan. Yksittäiset työntekijät toivat esiin lapsen osallisuuden ja lapsilähtöisyyden. Edelleen kaksi työntekijää peräänkuulutti sitä, että omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa lapsen kanssa vietettävän ajan olla, tehdä ja keskustella.

Pienessä ryhmässähän se, että jaetaan porukka kolmeen, niin sä saat niiltä lapsilta semmosia ideoita herkemmin. Että semmonen ujompikin lapsi uskaltaa siinä sanoa, mitä haluais leikkiä tai mitä haluais tehdä, vaikka askarrella... Me pyritään siihen, et tää lasten osallisuus olis mahdollisimman vahva tässä asiassa. T5

. . . On aikaa pitää sylissä ja kuunnella lasta ja keskustella. Kerrompa tässä, meille tuli tämmöinen orava-askartelu. Ja se lähti siitä, että eräs lapsi katsoi ikkunasta, että katoppa tuolla kuudessa on orava ja sit me katsottiin ikkunasta, että katsoppas vaan, siellä on orava ja kas kummaa, tuli toinen orava. Ja sit me alettiin keskustelemaan oravista ja mitähän ne syö ja talviturkin väri ja kesäturkin väri ja eräs tyttö sanoi: ”saisimpa tuon oravan paperille”. Me ollaan projektiluontoisesti sitten leikattu, liimattu ja maalattu. Et se tuli niin lapsilähtöisesti tämä juttu, he saivat suunnitella. T3

Kysyttäessä työntekijöiltä, eroaako lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen omahoitajuusmenetelmää toteuttavan ryhmän ja sellaisen ryhmän välillä, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetelmää, vastaukset puolsivat selkeästi omahoitajuusmenetelmää. Kaikki työntekijät kokivat, että omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa paremmin lapsen yksilöllisen huomioimisen ja kasvun tukemisen, ja eräs työntekijä korosti esimerkiksi tukea tarvitsevien lasten huomioimisen olevan helpompaa. Yksittäiset työntekijät mainitsivat omahoitajuusmenetelmän eduiksi verrattuna ilman omahoitajuusmenetelmää toimivaan ryhmään myös ajan, tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden.

Paremmiin omahoitaja pystyy huomioimaan lapsen yksilölliset taidot ja tarpeet, kuin että ollaan kaikki isossa ryhmässä. Kun on enemmän aikaa sille lapselle ja on helpompi seurata leikkiä ja mielenkiinnonkohteita ja katsoa, mitkä ne pedagogiset tarpeet on sillä lapsella. T2

Se on aivan toisenlaista, jos sulla on iso ryhmä, et sun pitää hallita se koko ryhmä. Sillon jää ne yksilöt, jotka tarvii enemmän sitä tukea, niin ne jää ilman sitä. Ja sitten tämmöset kiltit, jotka ei tuo itteään esille, ne jää helposti ilman sitä huomiota ja läheisyyttä . . . Et sitten siinä pienryhmässä sä pystyt huomioimaan kaikki lapset tasapuolisesti. T5

5.4 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Kysymykseen siitä, millaiseksi suhde vanhempiin muodostuu työntekijöiden mielestä omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä, neljä työntekijää painotti suhteen luottamuksellisuutta. Työntekijöiden mukaan vanhemmille on merkityksellistä, että yksi henkilö vastaa lapseen liittyvistä asioista ja omaa siksi myös parhaan tietämyksen lap-

sesta. Kaksi mainintaa tuli vanhempien ja työntekijöiden välisen suhteen läheisyydestä ja avoimuudesta ja yksi lämminhenkisyydestä.

No, sen pitäis muodostuu luottamukselliseksi ja yleensä se muodostuu, kun heti alussa tulee vanhempienkin kontakti siihen yhteen aikuiseen ja ne tietää, et se on se aikuinen, jonka kanssa ne yleensä hoitaa ne lapsiin liittyvät asiat. Ne tietää, että se on se, joka tietää parhaiten siitä lapsesta ja sen olemisesta päivähoitossa. Ja sen kanssa voi vaihtaa avoimesti ja rehellisesti, keskustella sen lapsen tarpeista ja kehityksestä. T1

No kyllä se suhde tulee tutummaksi ja läheisemmäksi, koska niistä omista lapsista on ihan semmosta kunnan kerrottavaa päivän päätteeksi, kun on enemmän tehnyt niitä huomioita, osaa sanoa leikeistä ja sellasta. T4

Kaikki työntekijät kertoivat pyrkivänsä toteuttamaan vanhempien toiveita mahdollisuuksien mukaan. Työntekijät kertoivat vanhempien toiveiden liittyvän useimmiten syömiseen, nukkumiseen tai ulkoiluun. Yksi työntekijä ilmaisi, että vanhempien toiveita lapsen hoidon suhteen käydään läpi etenkin pehmeän laskun aikana.

. . . Pyritään siihen, että ne toiveet toteutuu hyvin pitkälle. Jos eivät ole toteutuneet, me kerromme heille ja syyn miksi. T3

No, kyllähän se esimerkiks, jos vanhemmat sanoo, et lapsi ei nuku yöllä, jos se nukkuu monen tunnin päiväunet, niin kyllä me pyritään siinä huomioimaan vanhempien toive. Jokainen lapsi lepää, mut ei oo pakko nukkua . . . ja sit esimerkiks, jos vanhempi toivoo, että katotaan, miten lapsi syö, niin otetaan kaikkia tällisiä asioita huomioon. T5

Jokainen työntekijä huomioi toiminnassa vanhempien tietämyksen lapsestaan ja piti tämän tiedon välittymistä tärkeänä. Työntekijät kokivat, että vanhempien kanssa käytävien keskustelujen avulla lisääntynyt tietämys lapsesta, tämän luonteesta, tavoista ja tottumuksista auttaa ymmärtämään lasta paremmin ja toimimaan hänen kanssaan tarkoituksenmukaisemmin. Kaksi työntekijää toi esiin tiedon välittymisen merkityksen jo ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton ja pehmeän laskun aikana.

Esimerkiks silloin pehmeen laskun aikana, niin kun käydään lapsen ja vanhemman kanssa niitä päivän kulkuun liittyviä, päivälepo, ruokailu. Pehmeen laskun aikana tutustutaan lapsen tapoihin ja kysytään vanhemmilta siitä lapsesta, ja kertovat siitä ja lapsen tavoista toimia ja kehityksestä ja huolenaiheista. T1

. . . Se on tosi tärkeää se tieto. Tulee mieleen, kun joskus aikaisemmin, oli sellainen lapsi, joka ei millään malttanut istua. Ja sitten mä äidille puhuin

siitä ja äiti antoi ihan yksinkertaisen ratkaisun, mitä hän kotona käyttää siihen asiaan. Ja sit ai hyvä, nyt ratkes se ongelma. Siis pitäis mahdollisimman paljon puhua lapsesta, tavoista ja konsteista. T4

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että lapsen kiintymyssuhde omahoitajaan vaikuttaa vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kolme työntekijää ilmaisi kokevansa vaikutuksen muodostuvan sitä kautta, että ensin työntekijä luo suhteen vanhempiin. Kun lapsi huomaa työntekijän ja vanhemman suhteen olevan hyvä ja luottamuksellinen, oppii hänkin sitä kautta luottamaan omahoitajaan ja tämä omahoitajan ja lapsen luottamuksellinen suhde heijastuu takaisin vanhempiin.

Mä luulen, että se jollakin lailla heijastuu. Kun lapsi seuraa vierestä, että minulla ja äidillä tai isällä, meillä on lämminhenkiset keskustelut ja me tullaan tutuiksi ja keskustellaan siitä lapsesta. Lapsi on siinä mukana, eli hän on se päämies, josta keskustellaan. Sitten lapsikin rentoutuu siihen. Hän huomaa, että meillä ei ole mitään kitkaa ja puhutaan asiallisesti, niin kyllä se vaikuttaa siihen tavallaan, että lapsi huomaa, et hei, mun äiti ja isä tykkää tästä aikuisesta, niin mullakaan ei oo mitään hätää. Ja jos lapsi tuntuu olevan äärimmäisen kiintynyt, niin kyllähän se luo sellasta kivaa pohjaa vanhemmille sitten. T3

Kysyttäessä, eroaako vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö omahoitajuusmenetelmää toteuttavan ryhmän ja ilman omahoitajuusmenetelmää toimivan ryhmän välillä, kolme työntekijää ilmaisi, että vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö tulee syvemmäksi ja läheisemmäksi omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä. Omahoitajuusmenetelmässä työntekijä vastaa yhteistyöstä pienryhmänsä lasten vanhempiin, ja eräs työntekijä uskoi tämän ehkäisevän tiedonkulkuun liittyviä ongelmia ja väärinkäsitysten syntymisiä. Yksi työntekijä toi esille kasvatuskumppanuudessa syntyneen tietämyksen välittämisen tärkeyden muille varhaiskasvattajille, esimerkiksi tiimipalaverissa.

Siinä voi just olla, kun hoitaja ja vanhempi ei ehkä tunne niin hyvin ilman omahoitajaa, niin siinä ei ehkä tunneta ja tiedetä kaikkia asioita niin hyvin . . . T1

Se on niiden omien vastuulasten vanhempien kanssa, se on syvempää, koska me käydään ne vasukeskustelutkin heidän kanssaan. Et sitten muitten työntekijöiden kanssa pitää kovasti näissä tiimipalaverissa keskustella lapsista ja vanhemmista, että lastentarhanopettajan pitäis hallita se koko ryhmä. Mut sit jokainen tuo, kun jokaisella on se syvempi tietämys niistä tietyistä lapsista ja perheistä, niin sit kun saadaan ne kaikki siihen kuuluville, niin sit on hyvä. T4

6 OMAHOITAJUUSMENETELMÄN EDUT JA HAASTEET

6.1 Menetelmät edut

Opinnäytetyön toisen tutkimuskysymyksen avulla oli tarkoituksena selvittää työntekijöiden näkemyksiä siitä, mitkä ovat omahoitajuusmenetelmän etuja ja haasteita. Kaikki työntekijät kokivat omahoitajuusmenetelmän olevan lasten kannalta hyvä menetelmä. Kolme työntekijää kuvaili lasten kannalta tärkeimmäksi asiaksi sen, että lapsella muodostuu omahoitajaan luottamuksellinen ja turvallinen kiintymyssuhde. Kolme työntekijää mainitsi menetelmän merkityksen korostuvan etenkin, mitä pienemmästä lapsesta on kysymys. Yksi työntekijä painotti omahoitajuuden merkitystä lapsen yksilöllisen huomioimisen kannalta.

Hän (lapsi) oppii luottamaan siihen omahoitajaan ja todennäköisesti kiintyy häneen . . . T2

Se on just se, että lapselle tulee semmonen turvallisuudentunne, se niinku kokee sen heti jo pienestä pitäen, että hänet on hyväksyty, hänestä joku välittää ja joku on hänen kanssaan. Että se on se suurin etu. T5

Se on mun mielestä ainut oikea (työtapa). Se on niille lapsille hyvä, varsinkin siinä alussa. Ja sit muutenkin, kun päiväkodit on niin isoja ja peruseri-ryhmät, et jos pystyy sellasessa pienryhmässä oleen, niin se ei oo niin kaoottista. Kun puhutaan lapsen yksilöllisestä huomioimisesta, niin se on just sitä. T4

Kaksi työntekijää kuvaili omahoitajuusmenetelmää toteuttavan ryhmän olevan rauhallisempi.

. . . Mun mielestä se toiminta on rauhallisempaa. Siinä ei pääse semmosta kaaosta syntymän niin helposti, kun toimitaan pienissä ryhmissä.. Ne pystyy hallitseen paremmin, ja myös aikuiset on rauhallisempia, kun ei tarvii sääntäilä sinne tänne, kun ne tietää, että se on niin kun se ryhmä, mistä ne vastaa. T1

Kolme työntekijää nosti esiin myös omahoitajuusmenetelmän edut työntekijän kannalta. Eduiksi yksittäiset työntekijät mainitsivat muun muassa, että tieto, taito ja ymmärrys kasvavat ja että pienryhmältä saa voimia, jolloin oma hyvinvointi ja jaksavuus lisäänty-

vät. Yksi työntekijä mainitsi pystyvänsä hallitsemaan paremmin tiedonkulun vanhemmille omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä.

Se on omahoitajalle kasvattavaa. Siinä lisääntyy niinku se ymmärrys, tieto ja taito, ja sitten yhteistyö sujuu ja siitä tulee sellasta oikeudenmukaista. T1

. . . Sitten tieto kulkee, pystyn hallitsemaan paremmin tän tiedonkulun vanhemmille . . . T2

. . . Ja sitten työntekijän hyvinvoinnin ja jaksavuuden kannalta, mun mielestä se on ainut oikee tapa, koska se on palkitsevaa. Siltä omalta pienryhmältä saa voimia ja tuntee tekevänsä sitä perustyötä. T4

6.2 Menetelmän haasteet

Systemaattinen omahoitajuusmenetelmä ei ole yleisesti käytössä ainakaan Helsingin kunnallisessa päivähoitossa. Kysyttäessä työntekijöiden käsitystä siitä, miksi näin on, kaksi ilmaisi syynä olevan rutinoitumisen tiettyihin toimintatapoihin. Eräs työntekijä sanoi syyksi, että ryhmää ei haluta jakaa. Yksi työntekijä toi esiin, että kaikilla lapsilla pitäisi olla oikeus lastentarhanopettajan pedagogiseen työpanokseen ja että tämä voi asettaa oman haasteensa menetelmän toteuttamiselle. Työntekijän mielestä omahoitajuusmenetelmän toteuttaminen kuitenkin onnistuu yhteisen suunnittelun avulla.

Mä luulen, et onks se vaan sellanen vanhanaikainen ajattelutapa, tavallaan, että näin on aina tehty ja näin tullaan aina tekemään . . . Ei haluta laittaa itteensä likoon ja varmaan pelkää, että kuormittuuko töissä liikaa...T3

. . . Syy on varmaan . . . Että jokaisella lapsella pitäis olla oikeus lastentarhanopettajan työpanokseen. Ja jos se lastentarhanopettaja on vaan sen oman pienryhmänsä kanssa, ja toiset lastenhoitajien kanssa omissa pienryhmissään, ja jos ei oo yhdessä suunniteltu ja sillä tavalla, niin voi ajatella, et ne toiset ryhmät jää ilman lastentarhanopettajan pedagogista panosta . . . T4

Kysyttäessä, mitkä tekijät haittaavat omahoitajuusmenetelmän toteuttamista, kolme työntekijää sanoi syyksi työntekijöiden vaihtuvuuden. Kaksi työntekijää mainitsi suurten lapsiryhmien ja sijaisten puutteen haittaavan menetelmän toteuttamista. Yksittäiset työntekijät ilmaisivat syiksi myös rutinoitumisen ja muutoksen vastarinnan, henkilö-

kunnan vajauksen, aikataulut, jakotilojen puutteen, aikuisten sitoutumattomuuden, kouluttamattomien työntekijöiden palkkauksen ja sen, että päivähoitoon on tullut paljon lisää oheistehtäviä, jotka vievät aikaa varsinaiselta hoito-, kasvatus- ja opetustehtävältä.

Se on varmaan tää resurssien puute. Että ei oo henkilökuntaa...Vaikka paikat on auki, kukaan ei hae. Ja varsinkaan ei saada työntekijöitä, joilla on koulutusta . . . On aivan toisenlaista tehdä, kun vaihtuu se henkilökunta koko ajan. Jos sulla on pysyvä tiimi, niin sehän toimii tosi hyvin. Sä pystyt toteuttamaan kaikki suunnitelmien mukaan. Mutta jos ei oo tietoo, tuleeko kolmatta ihmistä, niin et sä pysty kahella ihmisellä tehdä sitä samaa. Eli henkilökunnan vaihtuvuus ja vajuus ja sitten nää suuret lapsiryhmät. T5

Aikuisten sitoutumattomuus, tavallaan. Ja sitten täytyy miettiä se varajuttu, jos joku meistä on pois töistä. Se sijaisten puute, se saattaa olla sellanen vaikea juttu . . . T3

. . . Kaikkia sellaisia oheistehtäviä on tullu lisää . . . että hoito-, kasvatus- ja opetustehtävän kustannuksella on tullu paljon muuta, jotka pitäis myöskin hoitaa työpäivän aikana . . . T1

Yksi työntekijä toi esiin myös täyttö- ja käyttöasteiden asettamat haasteet, joiden merkitys näkyy silloin, kun ryhmässä on osaviikkoisia tai -päiväisiä lapsia. Näiden tekijöiden takia työntekijällä voi olla esimerkiksi neljän alle kolmevuotiaan lapsen sijaan vastuulleen viisi lasta.

. . . Ja sit se, että nykyisinhän on lapsia, joilla on vapaapäiviä, ja lapsia, joilla on lyhyemmät hoitopäivät...kun lasketaan koko talon lapset ja aikuiset, et suhdeluvut toimii ja niin edelleen, niin et sä välttämättä toimikaan seitsemän yli kolmevuotiaan ja neljän alle kolmevuotiaan kanssa. Se on sellanen haaste. T4

Kolme työntekijää sanoi omahoitajuusmenetelmän vaativan työntekijältä sitoutuneisuutta. Yksittäiset työntekijät mainitsivat haasteeksi motivaation, halun laittaa itsensä liikoon, vuorovaikutuksellisen otteen työhön ja läsnäolon.

Se vaatii enemmän sitoutumista ja keskittymistä ja sellasta paneutumista siihen työhön ja lapsiryhmään . . . Se voi alussa tuntua . . . Se voi olla vähän raskastakin. Siinä ollaan niinku enemmän kiinni, mutta se palkitsee, kun aikaa on kulunu muutama kuukausi ja ne lapset on tottunu ja aikuinen on tutustunu niihin. Tulee se suhde, se helpottaa työtä tosi paljon. T1

Se vaatii kyllä sellasta vuorovaikutuksellista otetta siihen työhön . . . Mut kyllähän tää koko työ on sellasta, varhaiskasvatus työnä vaatii sitä samaa, sellasta läsnäoloa. T4

Kysyttäessä, mitä haasteita omahoitajuusmenetelmän toteuttaminen asettaa tiimille, jokainen työntekijä koki, että tiimin pitää toimia hyvin. Kaksi työntekijää mainitsi olevan tärkeää, että kaikki työntekijät ovat sisäistäneet toimintaperiaatteet hyvin ja että työntekijöiden olisi toimittava samojen periaatteiden mukaisesti. Eräs työntekijä ilmaisi, että asioista pitää ehtiä keskustelemaan ja toiminta suunnitella niin, että jokainen lapsi saa kaikkien työntekijöiden ammattitaitojen edut ja samanlaista varhaiskasvatusta. Yksittäiset työntekijät ilmaisivat olevan tärkeää, että tieto myös muista kuin oman ryhmän lapsista välittyy ja että tiimi toimii sitoutuneesti. Eräs työntekijä toi esiin haasteen, joka syntyy, jos yksi työntekijä puuttuu.

No just se, että kaikki toimii niinku samojen periaatteiden mukaan . . . Siinä täytyy mennä saumattomasti yhteen se toiminta, että se onnistuu. T1

. . . Omahoitajuudessa on se, että sä havainnoit sitä yhtä lapsiryhmää, niin sitten täytyy tiimin toimia ja tiimipalavereissa viestit välittyä muista lapsista. Että muistakin pitää tietää, eikä vain omasta lapsiryhmästä. T5

. . . Haastavaa se on silloin, kun yksi ryhmän kolmesta aikuisesta on pitkään poissa. Sijaiset ei välttämättä tätä pienryhmätoimintaa kykene hoitamaan, ne tarvitsee apua ryhmän yleisessä toiminnan kulussa . . . Sitten täytyy kahden muun työntekijän ehkä käytännössä hoitaa se kolmaskin ryhmä. T2

Työyhteisössä omahoitajuuden asettamat haasteet voivat erään työntekijän mielestä ilmetä siten, että menetelmää tai erilaista toimintatapaa ei ymmärretä. Yksi työntekijä toikin esiin kannustuksen ja hyväksynnän merkityksen erilaisia työtapoja kohtaan. Yksittäiset työntekijät nostivat esiin myös määräaikaisten työsuhteiden asettamat haasteet, sitoutuneisuuden merkityksen työntekijän ja työnantajan osalta sekä työvuorojen asettamat haasteet.

No tietysti työvuorot . . . Että jos sulla on se omahoitoryhmä, niin suurin piirtein samoissa vuoroissa. Joissakin taloissa on tehty, että pienten päässä tehdään vaan tiettyjä vuoroja, että ei tehdä näitä ääri vuoroja. Niin tavallaan henkilökunta on silloin paikalla, kun lapsetkin on . . . T5

Kyl se on se, et määräaikaset ja niin edelleen. Siis se, että se vaatii sitoutumista . . . T4

No sitä ymmärrystä myöskin sitten, että hyväksyä se erilainen työtapa ja kannustaa ja rohkaista. T3

Kaikkien työntekijöiden mielestä omahoitajuusmenetelmän pitäisi olla yleisemmin käytössä. Kolme työntekijää ilmaisi, että menetelmä pitäisi olla käytössä etenkin pienillä. Yksi työntekijä korosti menetelmän tärkeyttä silloin, kun lapsi aloittaa päivähoidon.

Ois ilman muuta hyvä. Varsinkin mitä pienemmästä lapsesta on kyse, nimenomaan pienillä. T3

. . . Se ois musta tärkeä silloin, kun lapsi aloittaa päivähoiton pienenä . . . Että sille lapselle tulis turvallinen olo ja että se kiinnittyis siihen siihen yhteen aikuiseen. Ja sitten lapsen on helpompi hyväksyä ne muut aikuiset, kun sillä on se perusturvallisuus. T1

Kysyttäessä, mitä pitäisi tehdä, että omahoitajuusmenetelmä olisi yleisemmin käytössä, työntekijät toivat esiin erilaisia asioita. Työntekijät mainitsivat muun muassa opintokäynnit päiväkoteihin, joissa toteutetaan omahoitajuusmenetelmää, pysyvän ja riittävän henkilökunnan ja pienempien ryhmien tärkeyden menetelmän toteuttamisen kannalta, omahoitajuusmenetelmään liittyvän tietämyksen tärkeyden, tilojen sopivuuden ja iänmukaiset oppimisympäristöt.

. . . Varmaan se vaikuttais, jos ois se pysyvä henkilökunta. Ja tarpeks sitä henkilökuntaa. Jos kokoajan vetää vajaalla miehityksellä, niin ei sitä toimintaa voi pyörittää omahoitajamenetelmällä. T5

. . . Tiedon ja taidon tämän konkreettisesti toimivan työtavan suhteen. T2

Ensinnäkin keskustelu ihan yleisellä tasolla, kokemusten vaihtaminen puolin ja toisin ja sellaset opintokäynnit . . . T3

Tilojen pitää tietenkin olla sopivat, että saa eri-ikäisille sen oppimisympäristön ja että siellä saa olla rauhassa. T4

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen eettisyys

Jo tutkimusaiheen valinta on eettinen kysymys (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26). Mielestäni on tärkeää tutkia, miten erilaiset kasvatuskäytännöt vaikuttavat lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen sekä arvioida näiden käytäntöjen etuja ja haasteita, jotta voitaisiin toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta. Pyrin tähän osaltani tällä tutkimuksella.

Koska tutkimukseni kohteena olivat ihmiset, on tärkeää pohtia tutkimuksen eettisyyteen liittyviä seikkoja. Tuomen (2007, 145) mukaan ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan. Eettisesti kestävät tutkimustavat kunnioittavat ihmisarvoa, jolloin pyritään turvaamaan tutkittavien itsemääräämisoikeus, vahingoittumattomuus ja yksityisyys (Kuula 2006, 60; Eskola & Suoranta 2008, 56).

Edellä mainittujen eettisesti kestävien tutkimustapojen mukaan tutkijan on kunnioitettava ihmisten oikeutta päättää itse, osallistuvatko he tutkimukseen. Voidakseen tehdä päätöksen osallistumisestaan tutkittavat tarvitsevat tietoa tutkimuksesta, sen tavoitteista ja menetelmistä. Tutkimukseen osallistumisen on oltava aina vapaaehtoista ja tutkittavalla on oltava mahdollisuus keskeyttää tutkimus missä tahansa vaiheessa. Tutkijan on myös varmistettava, että tutkimukseen osallistuva ymmärtää, mistä tutkimuksessa on kysymys. (Kuula 2006, 61–62, 107; Tuomi 2007, 145.) Tutkijan on lisäksi kohdeltava tutkittavia kunnioittavasti ja hänen on huolehdittava tutkittavien tietosuojasta. Tutkija kunnioittaa tutkittavan yksityisyyden suojaa huolehtimalla siitä, että tutkittavia ei voi tunnistaa, ja tutkittavan tulee itse voida päättää, mitä tietoja hän tutkijalle kertoo. Tutkija lupaa tutkimussopimuksen teon yhteydessä, miten tietoja käytetään ja käsitellään. (Kuula 2006, 63–64.)

Olen pyrkinyt noudattamaan toiminnassani edellä mainittuja periaatteita. Olen kohdellut tutkittavia kunnioittavasti ja kertonut suullisesti kaikille haastateltavilleni tutkimukseni tavoitteista sekä korostanut tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Kerroin haastateltaville myös tutkimusmenetelmästäni teemahaastattelusta, haastatteluun kulu-

vasta ajasta, haastattelun nauhoittamisesta ja nauhoitteiden tuhoamisesta tutkimuksen valmistuttua. Ilmoitin työntekijöille pitäväni huolen siitä, että heidän anonymiutensa säilyy tässä opinnäytetyössä.

Hyvään tutkimuseettiseen toimintaan kuuluu tarkka ja oikeaoppinen viittaaminen aikaisempiin tutkimustuloksiin sekä käytettyjen menetelmien ja tutkimustulosten huolellinen ja rehellinen raportointi (Tuomi 2007, 146). Olen raportoinut opinnäytetyössäni kaikista tiedonkeruuseen, -käsittelyyn ja analyysiin liittyvistä vaiheista selkeästi, avoimesti ja rehellisesti. Olen myös pyrkinyt olemaan kriittinen käyttämäni lähteiden suhteen ja käyttänyt työssäni mahdollisimman uutta kirjallisuutta ja tutkimustietoa.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tässä opinnäytetyössä arvioin luotettavuutta käsitteiden arvioitavuus ja toistettavuus avulla sekä pohtimalla aineiston riittävyttä ja analyysin kattavuutta. Arvioitavuudella tarkoitetaan sitä, että lukija pystyy seuraamaan tutkijan päättelyä ja toistettavuudella viitataan siihen, että analyysissa käytetyt tulkintasäännöt esitetään niin selkeästi, että myös toinen tutkija kykenisi tekemään samat päätelmät aineistosta. Luotettavuuteen liittyy myös aineiston riittävyden ja kattavuuden arviointi. Riittävyttä voidaan arvioida esimerkiksi saturaation avulla ja kattavuudella tarkoitetaan sitä, että aineiston tulkinnan ei tulisi olla satunnaista. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin tulee koskea myös koko tutkimusprosessia, sillä tutkija on tutkimuksensa keskeisin työväline. (Eskola & Suoranta 2008, 210, 215; Mäkelä 1994, 162–164.)

Kaikki tutkimuksen toteuttamisen kannalta olennaiset seikat, jotka liittyvät haastateltavien valintaan, haastattelutilanteiden toteutukseen, aineiston käsittelyyn ja analyysiin, on kuvattu mahdollisimman tarkasti. Tavoitteenani on ollut, että lukija pystyy seuraamaan ja arviomaan tekemiäni ratkaisuja. Olen myös arvioinut jatkuvasti tapaani toimia, sillä olen ymmärtänyt oman subjektiivisuuteni merkityksen kaikessa tähän tutkimukseen liittyvissä valinnoissa ja ratkaisuissa. Pohtiessani muun muassa teemoja ja niihin liittyviä haastattelukysymyksiä pyrin muotoilemaan kysymykset niin, että ne eivät johdattelisi vastaajaa. Lisäksi kysyin haastateltavilta kysymyksiä, joiden tarkoituksena oli varmistaa, että haastateltavat ymmärtävät esimerkiksi omahoitajuusmenetelmän kanssa-

ni samalla tavalla. Luotettavuutta lisäsi myös se, että haastateltavat saivat tutustua teemoihin ja haastattelukysymyksiin etukäteen, jolloin tilannekohtaiset tekijät, kuten huono keskittyminen, jännittäminen tai muut häiriötekijät, eivät voineet vaikuttaa vastauksiin liian voimakkaasti. Lopuksi tutkimustulosten esittämisen yhteydessä olen pyrkinyt siihen, että lukija pystyy seuraamaan johtopäätösten tekemistä, ja olen myös tuonut esiin autenttisia vastauksia sitaattien muodossa.

Tämän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää, sillä tutkimuksen kohdejoukko on pieni. Pienestä kohdejoukosta huolimatta vastauksissa oli kuitenkin havaittavissa saturaatiota, etenkin tiettyjen teemojen yhteydessä. Vastaukset olivat tällöin hyvin yhdenmukaisia ja kokemus näyttäytyi vastaajilla samankaltaisena. Myös aiempien tutkimusten kanssa ilmeni samankaltaisuutta tai yhdenmukaisuutta tulosten suhteen. Analyysini on mielestäni kattava, sillä olen käynyt vastaukset huolellisesti ja systemaattisesti läpi ja kiinnittänyt huomiota kaikkien teemojen yhteydessä yleisemmin esiintyviin asioihin sekä tuonut esiin myös yksittäistapauksia.

7.3 Tulosten tarkastelu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää omahoitajuusmenetelmän merkitystä lapsen kasvun ja kehityksen tukena työntekijän näkökulmasta. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää menetelmän etuja ja haasteita. Vastausten perusteella työntekijät kokivat, että lapsella muodostuu omahoitajuusmenetelmällä toimivassa ryhmässä omahoitajaan läheinen, luottamuksellinen ja turvallinen suhde. Tulos on yhteneväinen aiemman tutkimuksen kanssa, jonka mukaan omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa turvallisen kiintymyssuhteen muodostumisen (Laitinen 2004, 18). Työntekijät ilmaisivat lapsen turvallisuuden tunteen syntymisen ja erot verrattuna tavalliseen ryhmään ehdollisina; lapsi kokee olonsa turvallisemmaksi omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä, jos ryhmässä on pysyvät varhaiskasvattajat ja jos varhaiskasvattajat ovat sensitiivisiä. Myös kiintymyssuhdeteorian mukaan on lapsen edun mukaista, että yksi ja pysyvä kasvattaja vastaa lapsen tarpeista sensitiivisesti ja on lapsen lähellä niin emotionaalisesti kuin fyysisestikin (Rusanen 2011, 93–94, 208).

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa hyvin lasten erilaisten taitojen, toiveiden ja tarpeiden huomioimisen, koska menetelmää toteutavassa ryhmässä on enemmän aikaa ja mahdollisuuksia havainnointiin. Myös aiemmissa tutkimuksissa on selvinnyt, että pienryhmät mahdollistavat hyvin lasten havainnoinnin ja huomioimisen (Harju 2003, 90; Julkunen 2004, 43, 127). Tämä on oleellista, sillä esimerkiksi Koivusen (2009, 24–25) mukaan työntekijä oppii lasta havainnoidessaan tuntemaan tämän vahvuudet, heikkoudet, taidot ja kiinnostuksen kohteet. Havainnoinnin avulla lasta voidaan hänen mielestään paremmin tukea sekä suunnitella toiminta lapsen yksilöllinen kasvu ja kehitys huomioiden. Edellä mainittujen seikkojen perusteella lapsihavainnoinnin tulisi mielestäni olla päiväkodissa kaiken suunnittelun ja toiminnan lähtökohta.

Työntekijöiden vastauksissa korostui pyrkimys lapsilähtöisyyteen. Työntekijät korostivat lapsen oman äänen kuulumista ja keskusteluja lapsen kanssa. Päivähoidossa olisikin kiinnitettävä enemmän huomiota lapsen osallisuuden toteutumiseen (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 11), ja esimerkiksi Kauppinen ym. (2012, 12) kirjoittavat, että varhaiskasvattajien tulee auttaa lasta ilmaisemaan mielipiteitään ja tekemään valintoja muun muassa leikkien ja muiden toimintojen suhteen. Lapsen saadessa tunteen siitä, että hänen mielipiteillään, kokemuksillaan ja valinnoillaan on merkitystä, lapsi oppii ja kehittyy parhaiten sekä innostuu ja saa enemmän iloa toiminnasta.

Työntekijät kokivat omahoitajuusmenetelmän tukevan hyvin muun muassa lapsia, jotka ovat temperamentiltaan ujoja tai joilla on sosiaalis-emotionaalisia ongelmia. Työntekijät ilmaisivat, että omahoitajuusmenetelmässä on enemmän aikaa yksilölliseen kannustamiseen, havainnointiin ja sellaisten tilanteiden järjestämiseen, joissa he voivat tukea lasta. Kannisen ja Sigfridsin (2012, 59) mukaan pieni ja temperamentiltaan ujompi lapsi tarvitsee lähelleen emotionaalisesti läsnä olevan aikuisen, johon hän voi kiintyä ja joka ohjaa ja tukee häntä tarpeen mukaan ja auttaa tunteiden käsittelyssä. Myös lapsiryhmän tulee olla riittävän pieni, jotta lapsi pystyy käsittelemään vuorovaikutusepisodin määrää. Tutkimuksissa on lisäksi selvinnyt, että liian suuret ryhmät aiheuttavat lapsessa aggressiota ja stressiä, jotka lisäävät pelokkuutta ja vähentävät huonon käytöksen kontrollia. Suuressa ryhmässä myös työntekijän reagointi lapsen yksilöllisiin emotionoihin vaikeutuu. (Keltikangas-Järvinen 2012, 89–90, 156.) Opinnäytetyössäni saamieni tulosten sekä aiempien tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että omahoitajuusmene-

telmä sopii etenkin lapsille, joilla on vaativa temperamentti tai sosiaalis-emotionaalisia ongelmia.

Omahoitajuusmenetelmän puolesta puhuu vahvasti työntekijöiden kokemus, jonka mukaan omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä lapsella on enemmän aikaa leikkiä, myös aikuisen tukemana, ja että menetelmä lisää lapsen sitoutuneisuutta leikkiin ja muuhun toimintaan. Sitoutuneisuutta lisäsivät työntekijöiden mukaan omahoitajan läsnäolo ja lapsen luottamus omahoitajaan ja näin syntyvä turvallisuudentunne. Tämä on omahoitajuusmenetelmää puoltava tulos, sillä keskittyessään leikkimiseen lapsi harjoittelee monia tärkeitä taitoja, kuten sosiaalisen kanssakäymisen taitoja ja ongelmanratkaisua, ja lapsen luovuus, mielikuvitus ja itsenäinen ajattelu kehittyvät. Leikillä on lisäksi itseisarvo: leikin arvo on leikki itse ja sitä ei pidä korostaa ainoastaan oppimisen kannalta merkityksellisenä asiana (Kalliala 2012, 205). Opinnäytetyön tulos on myös kiintymyssuhdeteorian mukainen, sillä teorian mukaan turvallisesti kiintynyt lapsi pystyy keskittymään leikkimiseen, koska hänen kiintymyssuhdejärjestelmänsä ei ole aktivoitunut (Kanninen & Sigfrids 2012, 32–34).

Lapsen kasvun ja kehityksen kontekstuaalisuus tulee esiin kaikilla tutkimukseen liittyvien teemojen osa-alueilla, mutta erityisesti sen merkitys korostuu kahden eri mikrosysteemin, eli kodin ja päiväkodin yhteistyöhön liittyvissä vastauksissa. Työntekijät ilmaisivat suhteen vanhempiin muodostuvan omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä luottamukselliseksi, mikä edistää lapsen turvallisen toissijaisen kiintymyssuhteen muodostumista omahoitajaan. Tämä tulos on yhteneväinen aiemman tutkimuksen kanssa, jossa tarkasteltiin vanhemman ja päiväkodin työntekijän kumppanuussuhteen merkitystä lapsen ja hoitajan välisen turvallisen kiintymyssuhteen kannalta (Hästbacka 2007, 33). Lisäksi työntekijät korostivat pyrkivänsä toteuttamaan vanhempien toiveita mahdollisuuksien mukaan sekä huomioimaan toiminnassa vanhempien tietämyksen lapsestaan. Työntekijät pitivät tärkeinä näitä vanhempien kanssa käytäviä keskusteluja, sillä he kokivat niiden ansiosta voivansa vastata lapsen tarpeisiin tarkoituksenmukaisemmin.

Omahoitajuusmenetelmän edut näkyvät pitkälti jo lapsen kasvun ja kehityksen tukeen liittyvissä vastauksissa, ja vastauksissa nousi osittain samoja asioita kuin oli tullut esiin aiemmin. Työntekijät painottivat etenkin luottamuksellisen ja turvallisen kiintymyssuhteen merkitystä ja menetelmän ensisijaisuutta pienten lasten kohdalla. Myös Kalliala

(2012, 162) suosittelee omahoitajuutta pienten lasten päivähoitossa ja varsinkin päivähoiton aloitusvaiheessa. Lapsen on hänen mukaansa helpompi aloittaa ryhmässä yhden aikuisen tukemana ja sopeutua sitten vähitellen muihin lapsiin, aikuisiin ja päiväkodin rutineihin.

Työntekijät toivat esiin myös omahoitajuusmenetelmän edut työntekijän kannalta. Työntekijät kokivat, että menetelmä lisää tietoa, taitoa ja ymmärrystä lapsesta ja että se lisää myös omaa jaksamista ja hyvinvointia. Tulos on samankaltainen aikaisemman tutkimuksen kanssa, jossa ilmeni, että työntekijät kokivat omahoitajuuden tuovan työhön lisää syvyyttä ja vähentävän riittämättömyyden tunnetta sekä helpottavan työtä (Tuliharju 2004, 35).

Systemaattinen omahoitajuusmenetelmä ei ole yleisesti käytössä päiväkodeissa. Työntekijöiden mielestä syynä tähän on muun muassa rutinoituminen vanhoihin toimintamalleihin. Eräs työntekijä toi esiin, että syynä omahoitajuuden vähäiselle toteuttamiselle on se, että kaikki lapset eivät menetelmässä pääse osalliseksi lastentarhanopettajan työpanoksesta. Työntekijä esitti, että ongelma voidaan kuitenkin ratkaista käyttämällä riittävästi aikaa yhteiseen suunnitteluun. Kalliala (2012, 161–164) on ehdottanut yhdeksi ratkaisuksi kyseiseen ongelmaan, että omahoitajuuden sijaan toimintaperiaatteena voisivat olla pysyvät pienryhmät. Hänen mielestään tämä ratkaisu voi tulla kyseeseen myös silloin, kun ryhmässä työskentelee aikuisia, jotka eivät kykene tarpeeksi sitoutumaan tai luomaan luottamuksellista ja sensitiivistä suhdetta lapseen.

Työntekijät kokivat, että omahoitajuusmenetelmän toteuttamista ja käyttöönottoa haittaavat ja vaikeuttavat etenkin työntekijöiden vaihtuvuus, sijaisten puute ja suuret lapsiryhmät. Myös tutkimusten mukaan päivähoiton riskitekijöitä lapsen kehityksen kannalta ovat muun muassa liian suuret ryhmät ja vaihtuvat hoitajat (Keltikangas-Järvinen 2012, 133). Muita työntekijöiden mainitsemia seikkoja olivat esimerkiksi kouluttamattomien työntekijöiden palkkaus, työntekijöiden sitoutumattomuus, täyttö- ja käyttöasteiden asettamat haasteet ja että päiväkotiin on tullut paljon oheistehtäviä, jotka vievät aikaa varsinaiselta hoito-, kasvat- ja opetustehtävältä. Nämä tekijät muodostavat ikään kuin kehän, jossa yksi tekijä on yhteydessä toiseen vaikuttaen hoidon laatuun ja työoloihin. Rusanen (2011, 320) esittääkin, että päättäjien tulisi tiedostaa primäärien kiintymyssuhteiden merkitys päivähoitoa suunniteltaessa. Tällöin huomioitaisiin paremmin

lapsen ero vanhemmistaan päiväkotipäivän aikana ja tuettaisiin kiintymyssuhdetta kompensoivien hoivakäytäntöjen avulla. Tämä mahdollistuisi esimerkiksi ryhmäkokoja pienentämällä ja välttämällä hoitajien ja lasten vaihtuvuutta ryhmässä. Lisäksi olisi huomioitava, että työntekijällä on oltava tunne siitä, että hän hallitsee työtehtävänsä, sillä näin työntekijän toimintaan sitoutuneisuus ja vastuullisuus ja siten myös kyky arvostaa oman työn laatua lisääntyvät. (Ikonen-Varila 2005, 109–110.) Tässä kohtaa tulee selkeästi näkyviin kontekstuaalisen kasvun mallin makrotaso eli yhteiskunnan ideologinen ilmapiiiri. Kasvatukselliset mallit, lainsäädäntö, päivähoito- ja perhepolitiikka sekä yhteiskunnassa yleisesti vallitsevat arvot vaikuttavat niin lasten kuin päivähoitossa työskentelevien varhaiskasvattajien hyvinvointiin. (Hujala ym. 2007, 26.)

Tärkeimpänä työntekijät kokivat yksittäiselle työntekijälle omahoitajuusmenetelmän asettaman haasteen sitoutuneisuudesta. Omahoitajuusmenetelmä voikin aluksi tuntua haastavalta, sillä se vaatii uuden toimintamallin omaksumisen ja syvällistä sitoutumista lapsiin ja vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Jokainen työntekijä ilmaisi, että myös tiimin täytyy toimia hyvin, ja työyhteisön osalta työntekijät toivoivat hyväksyntää erilaista toimintatapaa kohtaan sekä kannustusta. Omahoitajuusmenetelmän toteuttamiseen liittyvistä haasteista huolimatta kaikki työntekijät kokivat, että menetelmän pitäisi olla yleisemmin käytössä, etenkin pienten lasten hoidossa. Työntekijöiden vastaukset puolsivat selkeästi omahoitajuusmenetelmällä toimivaa ryhmää verrattuna ryhmään, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetelmää.

7.4 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tulokset puoltavat ajatusta siitä, että pienen lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta päivähoitossa on olennaista lapsen yksilöllinen huomioiminen ja yhden ihmisen päävastuu lapsesta hoitopäivän aikana. Pieni lapsi tarvitsee apua, tukea ja kannustusta kaikissa päivän mittaan tapahtuvissa toiminnoissa, ja on tärkeää, että lapsi voi keskittyä luottavaisin mielin toimintaan. Omahoitajan tehtävänä on toimia suhteessa lapseen sensitiivisesti, lämpimästi ja johdonmukaisesti ja luoda häneen turvallinen ja luottamuksellinen suhde. Myös vanhemman ja omahoitajan välisen yhteistyön tärkeimpänä tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin lisääminen. Tutkimukseni mukaan tä-

mä tavoite saavutetaan parhaiten kasvatuskumppanuuden ollessa läheinen ja luottamuksellinen.

Turvallinen suhde omahoitajaan lisää opinnäytetyöni mukaan lapsen sitoutuneisuutta toimintaan ja leikkiin, ja osa haastatelluista työntekijöistä korosti menetelmän mahdollistavan myös lapsilähtöisyyden. Sitoutumisen aste kertoo toiminnan merkityksellisyydestä lapselle; sitoutunut lapsi on motivoitunut, keskittynyt ja kokee osallisuutta (Kalliala 2009, 64). Tämän asian tiedostaminen on tärkeää, sillä ilman sitoutumista lapsen kokemus toiminnasta jää puolinaiseksi eikä toiminta myöskään edistä lapsen oppimista. Sitoutuneisuutta lisää lapsilähtöinen toimintatapa. Toimiessaan lapsilähtöisesti aikuinen tavoittaa lapsen kokemuksen ja huomioi hänen kiinnostuksensa kohteensa, tarttuu niihin ja auttaa sekä innostaa lasta toteuttamaan itseään.

Työntekijöiden mukaan omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa lapsen sensitiivisen huomioimisen, jolloin lapsi kokee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi. Lapsen on tällöin omahoitajan tukemana ja pienryhmässä toimimalla mahdollista muodostaa itsestään ja omista taidoistaan realistinen ja positiivinen kuva, jonka myötä hänen itsetuntemuksensa kehittyy. Huomioiduksi tuleminen, tuki ja kannustus ovat tärkeitä kaikkien lasten kohdalla, mutta erityisen merkityksellistä ne ovat niiden lasten kohdalla, jotka ovat esimerkiksi ujoja temperamentiltaan tai joilla on sosiaalis-emotionaalisia ongelmia. Nämä lapset ovat haavoittuvampia, jolloin hyvä itsetunto lisää lannistamattomuutta ja antaa vahvan pohjan toiminnalle.

Työntekijöiden vastauksissa korostui havainnointi ja ajan merkitys. Lapsen kokemusten, ajatusten ja tunteiden havainnoimiselle ja huomioimiselle tulee aina olla aikaa. Laadukas varhaiskasvatus ei koskaan ohita lapsen kokemusta; sen pitäisi olla kaiken toiminnan lähtökohta. Jos lasta itkettää, hänen on päästävä hoitajan syliin lohdutettavaksi. Lapsen kanssa on myös iloittava, leikittävä, ihmeteltävä ja keskusteltava. Myös vanhemmille on oltava aikaa; on kuunneltava, keskusteltava sekä jaettava käsityksiä ja mielipiteitä siitä, miten lapsen kasvua ja kehitystä voitaisiin yhdessä parhaiten tukea. Ideaalitulanteessa omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa tämän, mutta menetelmä on toimintaperiaatteidensa vuoksi haavoittuvainen sekä altis häiriötekijöille, kuten työntekijöiden mainitsemille liian suurille ryhmille, työntekijöiden vaihtuvuudelle ja sijaisten saamisen vaikeudelle. Nämä häiriötekijät ovat tänä päivänä päiväkotien arkea ja ne vai-

kuttavat myös omahoitajuusmenetelmän toteuttamiseen siten, että ideaalitilanne on joskus hyvin kaukana, jopa saavuttamattomissa.

Jotta omahoitajuusmenetelmää voitaisiin toteuttaa paremmin, on tärkeää pohtia tarkemmin menetelmän toteuttamiseen liittyviä haasteita sekä niiden syitä ja ratkaisuvaihtoehtoja. Esimerkiksi eräs työntekijä mainitsi oheistehtävien lisääntymisen vievän aikaa varsinaiselta kasvatustehtävältä. Tällöin voitaisiin miettiä sekä omassa tiimissä että työyhteisötasolla tehtävien tärkeysjärjestystä. Varsinkin sellaisten tehtävien, jotka vievät omahoitajan pois itse hoitotilanteista (kuten kokoukset), määrää ja osallistumisveloitetta tulisi harkita. Vastausten perusteella menetelmän toteuttamista haittaa myös työntekijöiden vaihtuvuus. Työntekijöiden vaihtuvuus on osittain sidoksissa työsuhteiden määräaikaisuuksiin, mutta siihen vaikuttaa myös työntekijöiden sitoutumattomuus työtehtäviinsä. Työntekijät mainitsivatkin sitoutumisen olevan tärkein haaste yksittäisen työntekijän kannalta omahoitajuusmenetelmässä. Tehtävään sitoutumiseen tarvitaan työntekijän halua ja kykyä sekä sitä, että tehtäviä ja myös lapsia on sopiva määrä. Työntekijän ei tulisi kokea joutuvansa työskentelevänsä voimiensa ääri rajoilla ja työntekijällä pitäisi olla tunne siitä, että hän pystyy vastaamaan lasten tarpeisiin.

Vastausten mukaan menetelmän toteuttamista haittaavat lisäksi tilanteet, jolloin yksi työntekijä puuttuu. Jotta sijainen voitaisiin palkata, täytyy koko päiväkodista puuttua laskennallisesti seitsemän lasta, eli käytännössä joudutaan usein toimimaan niin, että lapsiluku ylittää työntekijöiden määrän. Sijaisen palkkaaminen omahoitajuusmenetelmää toteuttavaan ryhmään on muutenkin ongelmallista, sillä lapsille vieraan henkilön ei tulisi toimia omahoitajana. Pysyvän työntekijän puuttuessa onkin viisainta luopua menetelmän tarkkarajaisesta toteuttamisesta. Käytäntönä on myös ollut, että lapsia ja aikuisia siirrellään ryhmistä toisiin esimerkiksi työntekijöiden sairastapauksien yhteydessä. Tämänkaltainen toiminta ei sovi omahoitajuusmenetelmän toimintaperiaatteisiin lainkaan, enkä usko sen olevan hyväksi lapsille tai työntekijöille ilman omahoitajuusmenetelmääkään toimivassa ryhmässä.

Yksi työntekijöistä nosti vastauksessaan omahoitajuusmenetelmän toteuttamisen haasteeksi sen, että alalle on vaikea löytää koulutettuja työntekijöitä. Tämä on todellinen ongelma, sillä tutkimusten mukaan koulutustaso on yhteydessä esimerkiksi työntekijän sitoutumiseen vuorovaikutukseen lapsen kanssa (Suhonen 2011, 104) sekä sensitiivisyy-

teen ja kykyyn aktivoida lapsia toimintaan (Kalliala 2009, 270). Lastentarhanopettajan-koulutuksen aloituspaikkoja tuleekin lisätä (Kalliala 2012, 237–238). Jotta ala saataisiin vetovoimaisemmaksi, olisi koulutuspaikkojen määrän ja työolosuhteiden lisäksi myös palkkausta tarkistettava. Työ lasten parissa on tärkeää, vaativaa ja vastuullista, jolloin työn arvon tulisi näkyä nykyistä paremmin palkassa. Voisi olettaa, että lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien palkkojen nostaminen työn todellista arvoa ja vaatavuutta vastaavalle tasolle lisäisi osaltaan työntekijän sitoutuneisuutta sekä todennäköisesti myös alalle hakeutuvien määrää. Tällöin työnantaja voisi valita työnhakijoiden joukosta koulutetuimmat, sensitiivisimmät ja sitoutumiseen kykenevimmat työntekijät, jolloin toteutuisi työnantajan ja työntekijän edun lisäksi lapsen etu.

Omahoitajuusmenetelmä on pedagoginen valinta ja tämä tutkimus vahvisti käsitystäni menetelmän ensisijaisuudesta etenkin pienten lasten kohdalla. Myös työntekijöiden vastaukset puolsivat omahoitajuusmenetelmää jokaisen teeman osalta. Lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavista tekijöistä on myös paljon muuta tutkimustietoa, joka korostaa pienten ryhmäkokojen sekä pysyvien aikuisten ja lapsiryhmien suotuisaa vaikutusta lasten päivähoidossa (Tasala 2013, 17). Kuitenkaan muutosta parempaan suuntaan ei ole tapahtunut, ja syyt lienevät taloudellisia. On eettisesti arveluttavaa, että taloudellisten syiden annetaan vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun ja tekijöihin, joilla on ratkaiseva merkitys lapsen kasvun ja kehityksen kannalta, esimerkiksi kiintymyssuhteen muodostumisessa. Kysymys on vaihtoehdoista ja valinnoista, jolloin pitäisi punnita tarkoin, mikä on tärkeintä ja moraalisesti oikein. Valinnat, joita lapselta kysymättä tehdään, vaikuttavat suuresti myös hänen myöhempään elämäänsä.

7.5 Jatkotutkimusaiheita

Osa työntekijöistä nosti vastauksissa esille lapsen osallisuuden, ja tämä aihe on myös varhaiskasvatuksen kentällä hyvin ajankohtainen. Olisi mielenkiintoista tutkia havainnoimalla, miten lapsen osallisuuden toteutuminen on yhteydessä varhaiskasvattajan sensitiivisyyteen. Lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää, miten lapsen osallisuus toteutuu omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä verrattuna ryhmään, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetelmää. Myös tämä tutkimus voitaisiin suorittaa havainnoimalla.

Työntekijöiden vastauksissa tuli esille, että on vaikeaa löytää työtehtäviin koulutettua henkilökuntaa. Mielestäni olisi tärkeää selvittää haastattelututkimuksen avulla, miksi esimerkiksi monet koulutetut lastentarhanopettajat eivät halua töihin päiväkotiin, vaan hakeutuvat muihin tehtäviin.

7.6 Tutkimusprosessin tarkastelu

Opinnäytetyön tekeminen on ollut vaativaa, mutta mielenkiintoista ja opettavaista. Aihe oli minulle selvä jo aloittaessani opinnot viime syksynä, ja aloitin heti tutkimusprosessin. Tiesin, että tutkimukseni aihetta sivuavia tutkimuksia oli runsaasti, mutta ne oli tehty pääasiassa havainnoimalla lapsia tai haastattelemalla kyselylomakkeilla vanhempia. Minun tarkoitukseni oli teemahaastatella työntekijöitä. Syksyn mittaan selvisi, että aiheeni oli liian laaja ja että olin ottanut myös teoriaosaan liikaa materiaalia. Ohjauksen avulla onnistuin rajaamaan aihetta ja teoriaosaa niin, että ne olivat tutkimuskysymysten kannalta osuvampia.

Miettiessäni teemahaastattelun kysymysrunkoa kysymysten määrän rajaaminen osoitautui haasteelliseksi. Tässäkin asiassa ohjaus auttoi minua jäsentämään runkoa ja karsimaan osan kysymyksistä pois. Lopullisessa haastattelurungossa kysymyksiä oli edelleen runsaasti, mutta oma kokemukseni oli, että sain paljon mielenkiintoista materiaalia ja että määräkin oli hallittavissa. Tärkeintä oli, että sain vastauksia tutkimuskysymyksiini, jotka nekin tarkentuivat prosessin edetessä.

Valitsin tarkastelukulmaksi opinnäytetyöhöni päiväkodin työntekijän näkökulman. Monipuolista tietoa omahoitajuusmenetelmästä lapsen kasvun ja kehityksen tukena olisi voinut saada työntekijöiden haastattelun lisäksi havainnoimalla lapsia. Olen kuitenkin kiinnostunut juuri työntekijöiden näkökulmasta, sillä heidän näkemyksiään tarkastelemistani asioista on harvemmin tutkittu, ja halusin tuoda esiin heidän käytännön kokemuksiin perustuvat näkemyksensä.

Opinnäytetyöprosessi on kehittänyt ajatteluani ja opettanut minulle suunnitelmallisuutta, tarkkuutta ja kärsivällisyyttä. Opinnäytetyön luonteeseen kuuluu useiden asioiden samanaikainen huomioiminen; myös tämä on ollut sekä haastavaa että kehittävää. Olen

tekijänä malttamaton ja haluan saada asiat nopeasti tehtyä. Nyt olen oppinut, että parempaa jälkeä syntyy kiirehtimättä ja antamalla ajatuksille aikaa jäsentyä.

7.7 Ammatillinen kasvu

Aloitin opinnot Diakonia-ammattikorkeakoulussa saadakseni lastentarhanopettajan kelpoisuuden liittyen aiempaan sosionomin tutkintooni. Suuren sysäyksen koulutukseen hakeutumiselle aiheutti edeltävä vuosi, jolloin työskentelin ensi kertaa systemaattista omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä. Vaikka minulla on runsaasti kokemusta toimimisesta lastentarhanopettajana, en ollut koskaan aikaisemmin kokenut yhtä voimakasta iloa lasten parissa työskentelystä. Minulla muodostui oman pienryhmäni lapsiin ja heidän vanhempiinsa läheinen ja antoisa suhde, ja vakuutuin menetelmän ensisijaisuudesta pienten lasten kohdalla. Vuosi omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä oli mieltä avartava, ja minulle tuli voimakas tarve tietää enemmän lapsen kasvuun, kehitykseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista.

Olen kuluneen vuoden aikana saanut paljon uutta tietoa, ja kasvatukseen sekä lapsinäkemykseni ovat kehittyneet. Opinnäytetyöni aihe ja sen pohjalta lukemani kirjallisuus, asioiden pohtiminen sekä itse tutkimusprosessi ovat olleet antoisa kokemus. Koen oppineeni juuri niitä asioita, jotka ovat olennaisinta ydintietoa toimittaessa lastentarhanopettajana, kuten tietoa lapsen yksilöllisestä huomioimisesta, kiintymyssuhteesta, havainnoinnista, sensitiivisyydestä ja kasvatuskumppanuudesta. Uskon, että olen nyt myös aiempaa tiedostavampi ja sensitiivisempi lastentarhanopettaja.

Omaa ammatillista kasvua pohdittaessa on hyödyllistä reflektoida omaa kykyä toimia sekä lastentarhanopettajan ammattietiikan (2004) kannalta että sosiaalialan kompetenssien (Sosiaaliportti 2010) näkökulmasta. Molemmissa korostetaan etenkin työntekijän kykyä eettiseen reflektioon ja tästä pohdiskelusta syntyvään näkemykseen sekä kykyyn toimia yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävällä tavalla. Mielestäni tärkeintä lastentarhanopettajan työssä on ymmärtää, että lapsi on arvokas, ainutlaatuinen ja tasa-arvoinen yksilö ja että olen töissä häntä varten. Tehtäväni on tukea myös vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lapsi tarvitsee kaikessa aikuisen lämmintä ja kannustavaa ohjausta, ja häntä on aina kohdeltava kunnioittavasti. Lisäksi lapsen oikeuksia on puo-

lustettava, oli kysymys sitten lapsen oikeudesta valita mieluista tekemistä, tai siitä, että häntä päivähoitossa hoitavan aikuisen on oltava kykenevä tehtäväänsä.

Lastentarhanopettajan työ on vaativaa, ja kehittyäkseen työssä on jatkuvasti arvioitava omia ajattelu- ja toimintatapojaan. Arvioinnin merkitystä korostetaan myös sosiaalialan kompetensseissa (Sosiaaliportti 2010). Minusta on koulutuksen myötä tullut kriittisempi, ja koen lapsiin ja varhaiskasvatukseen liittyvän lisääntyneen tiedon ansiosta pystyväni nyt paremmin kuin aikaisemmin arvioimaan tapaani toimia lasten ja heidän vanhempiensa parissa. Oman toiminnan arvioinnin lisäksi yhtä tärkeää on analysoida yhteiskunnallista arvoilmapiiriä ja päätöksentekoa, joilla molemmilla on vaikutusta siihen, miten varhaiskasvatusta toteutetaan. Koen, että koulutus ja opinnäytetyöprosessi ovat antaneet minulle hyvät valmiudet myös tähän tehtävään.

LÄHTEET

- Broberg, Anders; Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita.
- Bowlby, John 1969. Attachment and loss. Volume 1. Harmondsworth: Penguin Books.
- Dahlberg, Hanna-Leena 2007. Ovenraosta peremmälle – Vanhempien ja henkilökunnan yhteistyö Kengu-Ru-projektin päiväkodeissa. Helsinki: Soveltavan kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Harju, Sari 2003. Leikki- ja toimintaympäristön laadun parantaminen alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Helsinki: Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma.
- Hautamäki, Airi 2000. Kiinnittymisteoria. Teoria yksilön kiinnittymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiinnittymisen merkityksestä kehitykselle ja kiinnittymisen katkoksista. *Psykologia* 1/2000, 4–25.
- Hautamäki, Airi 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 29–69.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hujala, Eeva; Parrila, Sanna; Lindberg, Päivi; Nivala, Veijo; Tauriainen, Leena & Vartiainen, Pirkko 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulu: Yliopistopaino.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Helsinki: Edufin.
- Hästbacka, Kaarina 2007. Vanhemman ja päiväkodin hoitajan luottamussuhteen yhteys lapsen hoitajakiintymyssuhteeseen. Helsinki: Psykologian laitos. Lisensiaatintutkielma.
- Ikonen-Varila, Merja 2005. Muuttaako työelämä moraalia vai moraalit työelämää? Teoksessa Anna-Maija Pirtilä-Backman, Marja Ahokas, Lisa Myyry & Su-

- sanna Lähteenoja (toim.) Arvot, moraali ja yhteiskunta. Sosiaalipsykologia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen. Helsinki: Gaudeamus, 95–114.
- Julkunen, Anna-Leena 2004. ”Kiitos, että herätitte meidät!” – lasten ja aikuisten sitoutuneisuuden kehittyminen leikissä. Helsinki: Soveltavan kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Kalliala, Marjatta 2009. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Yliopistopaino.
- Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalland, Mirjam 2011. Päivähoito kiintymyssuhdeteorian valossa. Teoksessa Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland (toim). Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 147–171.
- Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä : PS-kustannus.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Helsinki: Stakes.
- Kauppinen, Riitta (toim.); Sommers-Piironen, Johanna; Vainio, Johanna; Mäkelä, Päivi; Vilmilä, Fanny & Kataja, Elina 2011. Lapsen ääni –tarina minulta. Pe-lastakaa Lapset ry.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2008. Temperamentti. Ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laitinen, Jaana 2004. Lapsi tarvitsee kiintymyssuhteen hoitajaan. Lastentarha 4/2004, 16–18.
- Lastentarhanopettajan ammattietiikka 2004. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto.
- Lund, Tarja & Soukankujan päiväkodin työryhmä (Latvala, Eeva; Peltola-Helin, Jaana; Raitio, Ulla & Tuominen, Sirkku) 2006. Miten Soukankujan päiväkodissa autetaan lasta kasvamaan. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kasvatuksesta kasvattajille. Helsinki: WSOY, 238–256.

- Marjanen, Päivi; Marttila, Marjaana & Varsa, Marjo 2013. Johdanto. Teoksessa Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 9–16.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Vantaa: Pedatieto.
- Mäkelä, Klaus 1994. Kvalitatiivisen aineiston arviointiperusteet. Teoksessa Vesa A. Niskanen (toim.) Tieteellisten menetelmien perusteita ihmistieteissä. Opiskelijan opas. Helsinki: Helsingin yliopisto, 154–169.
- Ollikainen, Katri 2010. Taaperoiden tarpeet huomioon. Psykologi 7/2010, 18–19.
- Pihlaja, Päivi 2004. Sosiaalis-emotionaaliset vaikeudet lapsuudessa. Teoksessa Päivi Pihlaja & Riitta Viitala. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY, 214–240.
- Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Kirsti Karila (toim.), Jarmo Kinos & Jorma Virtanen. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–226.
- Rusanen, Erja 2011. Hoiva, kiintymys ja lasten kehitys. Helsinki: Finn Lectura.
- Ronkainen, Suvi; Pehkonen, Leila; Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2009. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [pdf-verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. (Viitattu 02.01.2013.)
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.
- Salminen, Eija & Tynninen, Kirsi 2011. Omahaohitajana päiväkodissa. Vantaa: Pedatieto.
- Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam 2001. Johdanto: Ihminen tarvitsee toisten läheisyyttä. Teoksessa Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 7–12.
- Siren-Tiusanen, Helena 2001. Alle kolmevuotiaiden kehitys ja suotuisat varhaiskasvatuskäytännöt. Teoksessa Aili Helenius, Kirsti Karila, Hilikka Munter, Pirkko Mäntynen & Helena Siren-Tiusanen. Pienet päivähoidossa. Alle kolmevuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, 15–34.
- Sosiaaliportti 2010. Sosionomi (AMK) –tutkinto. ECTS-kompetenssit. 15.4.2010. (Viitattu 15.03.2013.) www.sosiaaliportti.fi.

- Suhonen, Eira 2011. Vuorovaikutussuhteiden merkitys taaperoiden kehitykseen ja oppimiseen varhais(erityis)kasvatuksessa. Teoksessa Kirsi Alila & Sanna Parrila (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006–2010. Oulu: Ediva, 93–106.
- Tasala, Markku 2013. Hoivakokemukset muokkaavat aivoja. Kasvu 1/2013. Talentia-lehden erikoisnumero varhaiskasvatuksen ammattilaisille, 17.
- Tuliharju, Anna 2004. Auta lasta kasvamaan. Päivähoidon ja lasten ennaltaehkäisevän mielenterveystyön kehittämishanke 2001–2003. Loppuraportti. Kuopio: Kuopion sosiaali- ja terveystieteiden keskus.
- Tuomi, Jouni 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vartiainen, Eeva 2004. Temperamentin ja hoitajakiintymyksen väliset yhteydet päivähoidon aloittavilla lapsilla. Kengu-Ru-projekti. Helsinki: Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.

LIITE: TEEMAHAASTATELUN KYSYMYSRUNKO

TAUSTAKYSYMYKSET

- Kuinka kauan olet työskennellyt omahoitajuusmenetelmällä toimivassa lapsiryhmässä?
- Kuinka paljon sinulla on kokemusta ilman omahoitajuusmenetelmää toimivasta lapsiryhmästä?
- Miten määrittelet omahoitajuusmenetelmän?

LAPSEN SUHDE OMAHOITAJAAN

- Kuvaile, miten arjessa näkyy, että lapsella on omahoitaja.
- Kuvaile, minkälainen suhde lapsella muodostuu omahoitajaan.
- Onko suhde omahoitajaan läheisin? Jos on, kuvaile miten tämä ilmenee.
- Vaikuttaako omahoitajuus lapsen toimintaan, esimerkiksi sitoutuneisuuden (keskittyminen, sinnikkyys) suhteen?
- Eroaako lapsen suhde hoitajaan omahoitajamenetelmällä toimivassa ryhmässä verrattuna ryhmään, jossa ei ole omahoitajuusmenetelmää?

TURVALLISUUDEN TUNNE

- Kokeeko lapsi olonsa turvalliseksi omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä? Jos kokee, kuvaile miten tämä ilmenee.
- Kuvaile, miten ilmenee, jos lapsi kokee olonsa turvattomaksi.
- Turvautuuko lapsi omahoitajaan? Jos turvautuu, kuvaile miten ja missä tilanteissa tämä ilmenee.
- Eroaako lapsen kokema turvallisuudentunne omahoitajuusmenetelmää toteuttavan ryhmän ja sellaisen ryhmän välillä, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetelmää?

LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKI

- Miten omahoitaja pystyy huomioimaan lapsen yksilöllisiä taitoja ja ohjaamaan / kannustamaan niiden kehittämisessä? Kuvaile jokin tilanne.
- Miten lasten erilaisten sosiaalisten taitojen ja esimerkiksi temperamentiltaan ujomman lapsen huomioiminen onnistuu omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä?
- Kuvaile, miten omahoitaja tukee lasta, jolla on tuen tarvetta, esimerkiksi sosiaalis-emotionaalisia ongelmia?
- Kuvaile, miten lapsen leikkiä on mahdollista tukea omahoitajuusmenetelmää toteuttavassa ryhmässä.
- Miten omahoitajuusmenetelmä mahdollistaa lapsen omien toiveiden (toiminta) ja tarpeiden (syli, hoiva, kannustus) huomioimisen?
- Eroaako lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen omahoitajuusmenetelmää toteuttavan ryhmän ja sellaisen ryhmän välillä, jossa ei toteuteta omahoitajuusmenetelmää?

VANHEMPIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ / KASVATUSKUMPPANUUS

- Kuvaile, millaiseksi suhde vanhempiin muodostuu omahoitajuusmenetelmää toteuttavan ryhmän opettajana / hoitajana?
- Miten toiminnassa näkyy vanhempien toiveiden huomiointi?
- Kuinka huomioidaan vanhempien tietämys lapsistaan?
- Vaikuttaako lapsen kiintymyssuhde omahoitajaan vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön? Jos vaikuttaa, miten tämä ilmenee?
- Eroaako vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö omahoitajamenetelmää toteuttavan ryhmän ja ilman omahoitajamenetelmää toimivan ryhmän välillä?

MUITA KYSYMYKSIÄ

- Miten koet omahoitajuusmenetelmän työtapana?
- Mitkä ovat mielestäsi omahoitajuusmenetelmän edut?
- Omahoitajuusmenetelmä ei ole yleisesti käytössä. Mitkä tekijät mielestäsi vaikuttavat siihen?
- Mitkä tekijät haittaavat omahoitajuusmenetelmän toteuttamista?

- Mitkä ovat omahoitajuusmenetelmän haasteet yksittäiselle työntekijälle?
- Tiimille?
- Työyhteisölle?
- Pitäisikö omahoitajuusmenetelmä olla yleisemmin käytössä?
- Mitä pitäisi tehdä, että omahoitajuusmenetelmä olisi päiväkodissa yleisemmin käytössä?